

Civilutskottets offentliga utfrågning om överskuldsättning

ISSN 1653-0942
ISBN 978-91-7915-012-9
Riksdagstryckeriet, Stockholm 2020

Förord

Civilutskottet anordnade den 20 februari 2020 en offentlig utfrågning i riksdagen om överskultsättning. I det följande redovisas programmet, en förteckning över deltagarna och en utskrift av de uppteckningar som gjordes vid utfrågningen. De bilder som föredragshållarna visade under sina presentationer finns som en bilaga i rapporten.

Innehållsförteckning

Förord	3
Program för civilutskottets offentliga utfrågning om överskuldsättning.....	5
Deltagare.....	7
Utskrift från den offentliga utfrågningen om överskuldsättning	8
 <i>Bilaga</i>	
Bildpresentationer från utfrågningen	47

Program för civilutskottets offentliga utfrågning om överskuldsättning

Under de senaste åren har ett antal åtgärder vidtagits för att minska problemen med överskuldsättning. En ny skuldsaneringslag trädde i kraft i november 2016. Genom lagändringar i konsumentkreditlagen 2018 infördes ett räntetak och ett kostnadstak för högkostnadskrediter. 2016 tog Konsumentverket fram rekommendationer för den kommunala budget- och skuldrådgivningen. Konsumentverket har även haft i uppdrag att i samarbete med Kronofogdemyndigheten och Finansinspektionen verka för en fördjupad samverkan med samhällsaktörer som utifrån sina verksamhetsområden bedöms kunna bidra till att personer som har eller riskerar att få problem med skulder kan få hjälp med att få ordning på sin ekonomiska situation. Konsumentverket har vidare haft i uppdrag att inrätta ett samverkansråd. Uppdragen slutredovisades i juni 2019.

För att få ytterligare information om dagens situation när det gäller arbetet mot överskuldsättning och vidtagna åtgärders effekter – både lagstiftning och olika uppdrag – håller utskottet en offentlig utfrågning. Utskottet är bl.a. intresserat av att få veta om det finns tendenser som kan urskiljas när det gäller vilka grupper som är eller riskerar att bli överskuldssatta. Hur arbetar olika myndigheter och kommunala budget- och skuldrådgivare för att stödja personer som är överskuldssatta eller riskerar att hamna i överskuldssättning? Hur säkerställs en likvärdig budget- och skuldrådgivning i hela landet? Finns det behov av ytterligare åtgärder?

Tid: Torsdag den 20 februari 2020 kl. 9.00 – ca 12.00

Plats: Riksdagens förstakammarsal

Inledning

Civilutskottets ordförande Emma Hult (MP)

Anföranden av

Cecilia Tisell, generaldirektör och Malin Lindquist Skogar, enhetschef, Konsumentverket

Cecilia Hegethörn Mogensen, biträdande rikskronofogde, Kronofogdemyndigheten

Karin Lundberg, tillförordnad områdeschef, Finansinspektionen
Bodil Hallin, ordförande, Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare i kommunal tjänst (BUS)

Leif Klingensjö, sektionschef på arbetsmarknadssektionen, Sveriges Kommuner och Regioner.

Lars Zacharoff, vd, Finansbolagens Förening

Jessie Cargill-Ek, senior legal adviser, Bankföreningen

Frågor från utskottets ledamöter

Lena Micko, civilminister, Finansdepartementet

Fortsättning frågor från utskottets ledamöter

Avslutning

Larry Söder (KD), vice ordförande i civilutskottet

Deltagare

Finansdepartementet

Lena Micko, civilminister
Tjänstemän från Finansdepartementet

Konsumentverket

Cecilia Tisell, generaldirektör
Tjänstemän från Konsumentverket

Kronofogdemyndigheten

Cecilia Hegethorn Mogensen, biträdande rikskronofogde
Tjänstemän från Kronofogdemyndigheten

Finansinspektionen

Karin Lundberg, tillförordnad områdeschef, Finansinspektionen
Tjänstemän från Finansinspektionen

Sveriges Kommuner och Regioner

Leif Klingensjö, sektionschef på arbetsmarknadssektionen

Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare i kommunal tjänst (BUS)

Bodil Hallin, ordförande
Tjänstemän från Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare

Finansbolagens Förening

Lars Zacharoff, vd
Medarbetare från Finansbolagens Förening

Bankföreningen

Jessie Cargill-Ek, senior legal adviser
Medarbetare från Bankföreningen

Övriga deltagare

Tjänstemän från Justitiedepartementet
Representant från Sveriges Konsumenter
Representant från Svensk Handel
Spelbranschens Riksorganisation (SPER)
Representanter från Branschföreningen för onlinespel (BOS)
Representant från Svensk Inkasso
Representanter från Klarna
Representanter från Betsson AB

Utskrift från den offentliga utfrågningen om överskuldsättning

Ordföranden: Hjärtligt välkomna till civilutskottets offentliga utfrågning med titeln Arbetet mot överskuldsättning – vägen framåt. Jag heter Emma Hult och är ordförande i riksdagens civilutskott. På min högra sida sitter Larry Söder, som är vice ordförande i civilutskottet, och på min vänstra sida sitter Jonas Pontén, som är kanslichef.

Dagens utfrågning utgör en del av utskottets arbete med uppföljning och kunskapsinhämtning. Under de senaste åren har ett antal åtgärder vidtagits för att minska problemen med överskuldsättning. En ny skuldsaneringslag trädde i kraft i november 2016. Genom lagändringar i konsumentkreditlagen 2018 infördes ett räntetak och ett kostnadstak för högkostnadskrediter. År 2016 tog Konsumentverket fram rekommendationer för den kommunala budget- och skuldrådgivningen.

Konsumentverket har även haft i uppdrag att i samarbete med Kronofogdemyndigheten och Finansinspektionen verka för en fördjupad samverkan mellan samhällsaktörer som utifrån sina verksamhetsområden bedöms kunna stödja personer som är eller riskerar att bli skuldsatta.

För att få ytterligare information om dagens situation när det gäller arbetet mot överskuldsättning och vidtagna åtgärders effekter – både lagstiftningarnas och uppdragens – håller utskottet denna offentliga utfrågning. Vi har bjudit in representanter för berörda myndigheter och organisationer och även det ansvariga statsrådet. Vi är mycket glada över att ni har kommit hit i dag för att lämna den information ni har och för att diskutera denna angelägna fråga med oss.

Utfrågningen inleds med sju talare som ger sin syn på dagens tema, och sedan blir det en kort paus. Därefter kommer utskottets ledamöter att få tillfälle att ställa frågor till de inbjudna deltagarna, även till dem som inte har hållit en presentation. Efter pausen kommer civilminister Lena Micko att redogöra för regeringens syn på dessa frågor.

Innan jag lämnar över ordet till inledningstalaren vill jag lämna viss praktisk information. Hela utfrågningen sänds direkt i SVT Forum. Den sänds också på riksdagens hemsida, där den även kommer att gå att se i efterhand. Det som sägs under utfrågningen upptecknas och kommer att publiceras i en rapport från riksdagen.

Eftersom vi har begränsat med tid till vårt förfogande vill jag uppmärksamma deltagarna på att det är viktigt att tiderna för anföranden hålls; jag kommer att så artigt jag kan hjälpa till med detta. Anföranden hålls från talarstolen här framme på podiet.

Cecilia Tisell, Konsumentverket: Tack för att vi får komma till civilutskottet och tala om dessa viktiga och angelägna frågor!

Jag kommer att inleda med att ge en snabb skiss av dagens kredit- och konsumtionssamhälle. Jag tänker att detta kan ge en bra ram, eller en bra fond, för det vi ska tala om här i dag. Jag kommer sedan att lämna över till min kollega Malin Lindquist Skogar, som kommer att berätta lite om vad vi gör på Konsumentverket och hur vi ser på dessa frågor.

Det jag kommer att säga handlar i korthet om att vi lever i en kommersialiserad värld med starka kommersiella krafter. Marknadsföringen är smart och spelar med både behov och sinnen. Konsumtionen ökar, och krediterna flödar. Vi handlar allt oftare för pengar som vi inte har. Det är enkelt att låna, och man erbjuder krediter i väldigt många sammanhang. Det har blivit normalt att låna pengar också för den vardagliga konsumtionen, och dagens betalningslösningar leder oss ganska lätt in i en creditsituation. Onlinespel är nog den allra snabbaste vägen att skaffa sig överskuldssättningsproblem. Överskuldssättningen är skoningslös och drabbar både enskilda och familjer väldigt hårt.

Det finns en stark koppling mellan överskuldssättning och fysisk och psykisk ohälsa. Överskuldssättning är ett samhällsproblem, och det finns behov av att vi vidtar fler åtgärder.

De senaste 20 åren har konsumtionen ökat, och det är klart att det finns flera skäl till detta. Vi har mer pengar än vi har haft tidigare, och det finns sociala faktorer. Men vi har också digitala kanaler som möjliggör för oss att handla dygnet runt, sju dagar i veckor. Utbudet är i princip obegränsat. Vi behöver inte ens lämna sängen; en affär är bara några knapptryck på mobiltelefonen bort.

För inte så länge sedan lånade vi pengar när vi köpte bil och när vi köpte hus, men så är det inte längre. Nu är det helt normalt och accepterat att vi lånar pengar också till löpande konsumtion, och det finns inte mycket som vi inte enkelt kan betala med en kredit. Många klarar det, men inte alla. Det finns en koppling mellan hög konsumtion och skulder, särskilt när vi handlar på kredit.

Marknadsföringen i dag är smart. Den kittlar både våra behov och våra sinnen, och den fungerar. Vi köper både sådant som vi inte behöver och sådant som vi inte hade tänkt köpa, ofta för pengar som vi inte har. Som sagt: Det finns inte mycket som vi inte kan betala genom en snabb kredit, som i princip stoppas i händerna på oss. Att skjuta upp betalningen är vardagsmat i dag.

Med den insamling av personuppgifter som sker i dag vet företagen väldigt mycket om enskilda konsumenter. De använder denna kunskap, och de vet också hur den mänskliga hjärnan fungerar. Här talar vi om "dark patterns". Ett exempel på detta är att en klocka som räknar ned när vi är inne på en hotellbokningssajt förmår oss att snabbare bestämma oss för att boka hotellrummet, i all synnerhet om vi får reda på att det är många konsumenter som samtidigt tittar på det.

Med hjälp av algoritmer personaliseras marknadsföringen, och vi uppvaktas med marknadsföring som matchar oss väl. Det är väl bra – är man intresserad av bilar får man bilreklam. Ja, det finns fördelar. Men det finns också

utmaningar. Det är människor som har ont om pengar som uppvaktas mest intensivt med erbjudanden om snabba krediter som de kanske inte har råd med. Människor som har ett problematiskt spelande får, när lusten och längtan efter att spela är som störst, fina erbjudanden som lockar med gratis spins och så vidare, och det kan vara svårt att stå emot. Onlinespel är nog, som sagt, den snabbaste vägen in i skuldproblem; vi kommer nog att få höra mer om det i dag.

Överskuldsättning är en komplex fråga. Vem som helst kan drabbas, även utan koppling till överdriven konsumtion eller ett problematiskt spelande. Vad vi ser är att detta inte sällan sker i samband med skilsmässor, då man blir änka eller änklings eller i samband med att man blir sjuk eller arbetslös. Det är ofta det som triggar igång en skuldproblematik. Konsekvenserna är förödande, inte bara för den enskilde utan också för barnet. Vi vet också att skuldproblem faktiskt tenderar att gå i arv.

Samhället drabbas som sagt också, inte minst för att det finns en mycket stark koppling mellan just överskuldsättning och fysisk och psykisk ohälsa. Att få bukt med denna utveckling är alltså en angelägen fråga.

Malin Lindquist Skogar, Konsumentverket: Vad gör då Konsumentverket på detta område? Vi jobbar med stöd både till den enskilde konsumenten och till olika yrkesgrupper. Folk kan ringa till vår vägledningstjänst Hallå konsument och ställa frågor. Vi får dock väldigt sällan frågor om skuldproblem, utan det gäller oftast efterköpsproblematik. Men om vi lyssnar mer noggrant kan vi ibland höra att personen behöver få en lotsning vidare till budget- och skuldrådgivningen.

Vi tar fram skolmaterial för att inspirera lärare att undervisa om privatekonomi. Hur betalar man sina räkningar? Hur kan man förstå hur en liten skuld blir stor?

Vi ger också stöd, vägledning och utbildning till landets budget- och skuldrådgivning. Sedan 2016 tillhandahåller vi rekommendationer för hur en kommunal vägledning bör bedrivas. Syftet med rekommendationerna är att försöka åstadkomma en likvärdig budget- och skuldrådgivning oavsett var i landet den ges. Det handlar bland annat om att ha tillräcklig kapacitet för behoven, så att man kan ge stöd utan oskäligt dröjsmål. I dag är köerna på många håll långa; den kommun som just nu har längst köer har en väntetid på 44 veckor, trots sju heltidstjänster.

Det är viktigt att komma ihåg att överskuldssatta personer ofta lider av skuld och skam. Stigmatisering och tabun gör att man drar sig för att söka hjälp. Det finns också en stark korrelation mellan skuldsättning och ohälsa. En viktig uppgift som vi har är därför att nå ut till dem som behöver hjälp i ett tidigare skede. Eftersom budget- och skuldrådgivningen oftast har fullt upp med att hantera en mängd olika skuldsaneringsärenden behöver fler yrkesgrupper i samhället träda in och ställa frågor till rådsökande om hur deras ekonomi egentligen har det.

Under de tre senaste åren har Konsumentverket tillsammans med Finansinspektionen och Kronofogden på regeringens uppdrag bedrivit ett arbete för att främja en fördjupad samverkan mellan olika aktörer på överskultsättningsområdet. Vi har samarbetat med Svenska kyrkan, Kriminalvården, Försäkringskassan, Stadsmissionen, budget- och skuldrådgivningen och socialtjänsten för att nämna några.

Gemensamt för alla de instanser som vi träffade är att de ofta jobbar nära individer som lever i utsatta situationer och som på olika sätt kämpar för att få livet att gå ihop. Inte sällan har dessa personer ekonomiska bekymmer, obetalda skulder och kontakt med kronofogden. Vi har därför arbetat fram ett metodmaterial för att stimulera lokal samverkan som kan få fler yrkesgrupper att ställa frågor om hur personens ekonomi mår.

Jag tänker nu visa en kort film ur detta metodmaterial. Den innehåller tre verkliga berättelser som handlar om Peter, Daria och Veronika.

”Hur mår din ekonomi? De flesta av oss har skulder, till exempel bolån, studielånen och andra avbetalningar som ska betalas med viss regelbundenhet. Oftast är betalningarna inga större problem, men ibland händer det något – som en skilsmässa eller en sjukskrivning – som gör utgifterna mycket tyngre att bära.

Låt oss stifta bekantskap med Peter, Daria och Veronika.

Peter är 40 år. Han har precis skilt sig. För att barnen ska kunna fortsätta att leva som förut har han börjat att shoppa på kredit, och skulderna bara växer. Stressen över livspusslet leder Peter till vården, där hans läkare ordinerar antidepressiva. Förra veckan fick han ett inkassomärkt kuvert från hyresvärden, och nu hotas han och barnen av vräkning.

Daria är 61 år och änka. Hon betalar fortfarande av skulder på lån som hennes make tog. Vad det innebar att gå i borgen för lån hade hon ingen aning om när det begav sig. I dag är hon arbetslös och söker jobb via Arbetsförmedlingen. Hur hon än försöker får hon inte ekonomin att gå ihop.

Veronika är 25 år och studerar på stadens universitet. I perioder är hon hyperaktiv och deltar i föreningsliv, startar projekt och spelar nätpoker om nätterna. Men däremellan försvinner energin helt, och allt rinner ur händerna, bland annat räkningarna. Hon inser att det inte kan fortsätta så här och skulle så gärna vilja prata med någon om sin situation, fast vem pratar man med om sådant här?

Det finns många personer som Peter, Daria och Veronika där ute. Troligtvis kommer ingen av dem på eget bevåg att öppna sig och tala om sina problem, men det är här du kommer in i bilden. Kanske är just du en av dem som träffar människor som kämpar med sin privatekonomi? Genom att fånga upp de varningssignaler som finns och våga ställa frågan ’Hur mår din ekonomi?’ och sedan hänvisa till den hjälp som finns att få kan du spela en avgörande roll för de här individerna. Alla kommuner erbjuder kostnadsfri budget- och skuldrådgivning.”

När det gäller vårt konsumentskyddande arbete utövar vi tillsyn över kreditmarknaden och har ett särskilt stort fokus på sociala medier och kravet på

måttfullhet i marknadsföringen men även på hur konsumenter lockas in i kreditavtal, till exempel när de står vid disken i en butik och ska betala sina kläder.

Vi granskar även kreditprövningar. Det är ju väldigt viktigt att bolagen endast erbjuder krediter till dem som faktiskt har möjlighet att betala. En brist som vi ser i dag är att det saknas en samlad bild av konsumenternas totala skuldsättning. Vi instämmer därför i Finansinspektionens analys att det behövs någon form av helhetsbild av skuldsaldot som kan förbättra kvaliteten i de kreditprövningar som görs. En sådan helhetsbild skulle även vara hjälpsam för den skuldsatte själv, eftersom man förväntas ha koll på vilka skulder man har när man kommer till kronofogden, vilket är ganska svårt för de allra flesta.

Vi för naturligtvis också dialog med branschföreningar som finns på området. Vi ser att det finns fördelar med att lyfta upp vissa problem direkt till branschen, medan det i andra ärenden är lämpligare att skriva tillsynsbrev till enskilda bolag.

Vad ser vi då för utmaningar? Erfarenheterna från vårt samverkansuppdrag visar att vi behöver jobba framåt i två olika spår. Vi behöver jobba på individplanet, och vi behöver jobba vidare på strukturell nivå. Det behövs ett förstärkt förebyggande arbete lokalt, nära enskilda personer som är i behov. Här är det naturligtvis superviktigt med en budget- och skuldrådgivning av hög kvalitet. Sedan våra rekommendationer kom har årsarbetskraften ökat totalt sett i landet, och 2018 hade vi, trots det lagstadgade tillhandahållandet av budget- och skuldrådgivning, för första gången sådan verksamhet i alla kommuner.

Detta är bra, men det är inte tillräckligt. Köerna är fortfarande långa, och fler yrkesgrupper behöver få kompetens när det gäller hur man ställer frågor om överskuldsättning.

Vi behöver också sänka tröskeln så att fler ska våga be om hjälp. Kunskapen om vart man kan vända sig är låg, och skamstämpeln hindrar många människor att söka hjälp. I våra nordiska grannländer finns nationella vägledningstjänster dit människor kan ringa och anonymt få ett första samtal om sin situation. Det kan möjligtvis vara ett sätt att sänka denna tröskel.

Ofta nämns skolans roll. Naturligtvis anser också vi att barn och unga behöver bra utbildning i privatekonomi. Hem- och konsumentkunskapsämnet har för få timmar. Men vi bedömer också att man kanske inte ska ha en övertro på att kunskap och ökad medvetenhet ensamt löser detta problem. Det kanske allra mest förebyggande är att ha ett starkt regelverk på plats.

Nya regler kom ju 2018. Vi fick nya regler om de så kallade högkostnads-krediterna, i vanligt tal kallade snabb lån. Vi ser redan nu vissa problem med att en del bolag har sänkt sin ränta till precis under den 30-procentsgräns som gäller för en högkostnadskredit. Det innebär i praktiken att de undgår regeln för kostnadstaket.

Vi ser också att marknadsföringen av så kallade samlingslån, alltså lån där man samlar ihop sina krediter till ett enda lån, ofta lyfter fram en lägre månadskostnad. Med en lägre månadskostnad kommer ofta en förlängd återbetalningstid, vilket gör att det är svårt för konsumenten att få en uppfattning om lånets totala kostnad, som ju riskerar att bli högre.

Överlag är det viktigt att beakta hur man som konsument i dag styrs in i olika kreditalternativ. Både när man handlar i butik och när man handlar på nätet sker det att man erbjuds att betala senare. Vi tycker att det är viktigt att debetbetalningarna är ett självklart betalningsalternativ. Vi ser positivt på att detta inom kort kommer att regleras.

När det kommer till spel kan vi konstatera att det är förbjudet att spela för lånade pengar, men bara om krediten lämnas av ett spelbolag. Vi vet att det finns risk att personer som spelar för mycket behöver finansiera sitt spelande på något sätt. För att minska risken för onödigt skuldsättning har vi tidigare framfört att det borde vara förbjudet att spela på kreditkort. En sådan bestämmelse kommer inom kort att införas i Storbritannien.

Avslutningsvis: Det skulle innebära stora vinster för både enskilda och samhället om vi tillsammans kunde gå framåt och dämpa överskuldsättningen. Vi behöver jobba på olika fronter och på alla nivåer för att åstadkomma en förändring. Det behövs ett fortsatt nära samarbete mellan myndigheterna och regional och lokal samverkan nära den enskilde konsument som är i behov av hjälp. Vad gäller företagen måste vi kunna förvänta oss att man gör gedigna kreditprövningar och inte lånar ut pengar till personer som inte har förmåga att betala tillbaka samt att bolagen verkligen följer den nya lagstiftningen om måttfullhet i marknadsföringen.

Det är väldigt lätt att tro att det är den enskildes oförmåga som leder till ekonomiska problem, men låt oss beakta det som Torbjörn Hjort, forskare i socialt arbete, sa vid vår avslutningskonferens när vi avslutade regeringsuppdraget om samverkan: Låt oss inte individualisera strukturella problem. Vi kan inte ha samhällsliga strukturer som ökar riskerna för att konsumenter leds in i en onödigt skuldsättning.

Tack så mycket för ordet! Vi ser fram emot era frågor.

Cecilia Hegethorn Mogensen, Kronofogdemyndigheten: I dag har knappt 400 000 personer skulder hos Kronofogden. Det är den lägsta nivån på nästan 30 år, och det är naturligtvis mycket glädjande. En av de viktigaste orsakerna till minskningen är att många människor har beviljats skuldsanering; bara under förra året fick över 12 000 personer skuldsanering. Totalt har över 100 000 personer nu fått möjlighet till en ekonomisk nystart via skuldsanering.

Vi ser också att avskaffandet av den särskilda radio- och tv-avgiften har gjort att färre har skulder hos oss. Självklart spelar även den högkonjunktur som nu har rått i flera år en roll i detta.

Men det finns orostecken. Skuldsättningen ökar generellt i samhället, och vi ser att de personer som har skulder hos oss har allt större skulder – beloppen ökar. Vi ser också att antalet skulder som gäller lån utan säkerhet har ökat markant. Det antalet har fördubblats sedan 2016. En del av förklaringen till detta kan naturligtvis vara de förändrade bolånereglerna. Hittills ser vi dock inte att det är den typen av lån som kommer till oss, utan det är lån som gäller konsumtion. De är ofta på mellan 100 000 och 500 000 kronor, och vanligen

kommer lånen från så kallade nischbanker med en utpräglad digital verksamhet. Det räcker med några klick – sedan har man pengarna på kontot.

Med de nya digitala konsumtionsbeteenden som vi nyss hörde Cecilia Tisell beskriva målande – det är väldigt lätt att klicka hem en vara, gärna på avbetalning – har ribban sänkts påtagligt för att spendera pengar som man inte har. När vi nu ser att högkonjunkturen mattas av och betalningsförmågan därmed sannolikt kommer att minska finns det en stor risk att antalet skuldsatta kommer att öka.

Kronofogdens huvuduppdrag känner ni alla till. Vi ska hjälpa den som ska ha betalt att få det, och vi ska naturligtvis också ge stöd och råd till den som ska betala. Men vårt uppdrag och vår vision är större än så. Vårt övergripande mål är att ingen ska bli överskuldsatt, och vi vill att inga barn ska växa upp med överskuldsatta föräldrar. Vi vill också att ungdomar och människor som är nya i vårt samhälle ska ha en chans att etablera sig utan att fastna i skuldsättning.

Vi tror att så många som hälften av dem som har skulder hos oss kan vara så svårt skuldsatta att de inte kan betala sina skulder under överskådlig tid. Vi vet med säkerhet att ungefär 100 000 av dem som har skulder hos oss har haft det i 20 år eller mer. Några har varit hos Kronofogden i mer än 40 år; det är nästan hela deras vuxna liv.

”Jag är portad från livet” – så beskrev en svårt skuldsatt person sin situation för oss. Vi vet alla att överskuldsättning snabbt får svåra konsekvenser, inte bara för den skuldsatte och hans familj utan också för samhället i stort. På Kronofogden ser vi framför allt tre grupper som är i riskzonen för överskuldsättning.

Den första gruppen är ungdomar mellan 18 och 25 år som får sin första skuld hos oss. Ungdomars skulder är typiskt sett brottsrelaterade. Men vi ser nu också en ny trend med allt fler skulder som gäller konsumtion, både gällande köp på nätet och lån utan säkerhet. Vad vi ser är att 25 procent av dessa ungdomar fem år senare fortfarande har en skuld hos oss. Det oroar oss, för när unga människor får skulder hos Kronofogden stängs många dörrar. Det kan bli svårt att hyra en lägenhet, och ibland kan det till och med vara svårt att få ett jobb.

Bland dessa ungdomar finns en överrepresentation av unga män med låg utbildning och låg inkomst, inte sällan med utländsk bakgrund. Risken att dessa unga människor aldrig riktigt kommer in i samhället är överhängande.

Vi ser även i övrigt att personer som har bakgrund i ett annat land är överrepresenterade hos oss. En ny trend som vi ser är att skulderna som dessa personer har många gånger är företagsrelaterade. Företagande är en viktig väg till sysselsättning för nyanlända, och många satsningar har gjorts under senare år för att fler nyanlända ska starta företag. Men kanske ser vi nu också en baksida i form av ökad skuldsättning. Här gäller det främst skulder till det allmänna, som skatteskulder, och – ofta – fordonsrelaterade skulder. En tredje grupp som är i riskzonen, och som vi också hörde Konsumentverket tala om, är de som är spelberoende, framför allt av spel på nätkasinon.

En person som har blivit spelberoende kan bli överskuldssatt oerhört snabbt. Så här sa en skuldsatt till oss: Jag spelar bort mer på ett enda klick än vad jag tjänar på en hel månad.

Det kan vara svårt att veta om en persons skulder beror på spelande, eftersom det ju är förbjudet att spela på kredit. Men vi vet att många tar lån för att spela. I vårt arbete med skuldsanering har vi indikationer på att så många som 15–20 procent av dem som ansöker om skuldsanering har skulder på grund av spel.

Vad gör då vi på Kronofogden för att motverka överskuldssättning? Jo, vi arbetar förebyggande på många fronter, och helst gör vi det tillsammans med andra för då blir det bäst och vi når längst. Finansinspektionen och Konsumentverket är två av våra mer stadiga partners, men vi samverkar också med många andra myndigheter.

Bland annat har vi tagit fram utbildningsmaterial för högstadiet och gymnasiet, så att ungdomarna ska få veta vad som händer om man inte kan göra rätt för sig. Vi har också ett motsvarande material för föräldrar för att stödja dem i att prata med sina barn. Vi har ett material som riktar sig till den som funderar på att starta företag eller redan driver ett. Vi utbildar också nyanlända i frågor om ekonomi. Vi samverkar med Kriminalvården om utbildning för intagna och med CSN om studielån. Vi samverkar också med den privata sektorn. Bland annat har vi tillsammans med mobilföretagen kunnat minska antalet mobilskulder påtagligt. Och självklart är ju budget- och skuldrådgivarna väldigt viktiga samarbetspartners för oss. Men vi vill göra mer.

Vad gäller spelberoende kommer vi framöver att kunna följa den gruppen bättre, för i vår nya digitala ansökningstjänst för skuldsanering kommer man att kunna ange orsaken till sina skulder, och där kommer spel att vara en sådan orsak. Vi har också finansierat en forskningsinsats om spelberoende som har gett oss mer insikter. Vi tittar nu på hur vi tillsammans med andra myndigheter kan samverka för att minska de här problemen.

Vi har förhoppningar om att under kommande år kunna genomföra en uppsökande insats för att nå de svårast skuldsatta med information om skuldsanering. Har vi möjlighet att göra det och verkligen vidta aktiva åtgärder för att nå den gruppen tror vi att så många som 15 000 personer kan komma att beviljas skuldsanering under kommande år.

Som Konsumentverket nämnde finns det nu tankar hos många myndigheter om hur man kan säkerställa att den skuldsatte och kanske också kreditgivare har en lite tydligare och mer genomgående information om samtliga skulder. Det kan vara i form av ett skuldregister eller på annat sätt, för vi ser inte minst i ärenden om skuldsanering att man inte ens vet vilka skulder man har. Vi tror att det kan påverka kreditprövningen att den samlade bilden inte finns.

För att verkligen göra skillnad behöver vi komma åt överskuldssättningen mer proaktivt och på systemnivå. Priset för den överskuldssatte och hans närstående är ofta alltför högt för att det ska vara rimligt att låta det gå så långt som till en skuldsanering, som ju kommer först efter många år.

Om man vill vara riktigt offensiv kan man snegla på lagstiftningen. I dag är det så att när man betalar av på en skuld eller när vi på Kronofogden utmäter för en skuld räknas ränta och kostnader av först från skulden, före själva kapitalbeloppet. Det gör att en skuldsatt person kan betala sin ursprungliga skuld många gånger om utan att bli skuldfri. Den totala skulden i enskilda mål – de som löper med ränta, vilket de statliga målen inte typiskt gör – är på 57 miljarder kronor, och nästan hälften, 25 miljarder kronor, utgörs av räntor.

Vi hade för ett tag sedan ett skuldsaneringsärende, där vi gjorde en betalplan och såg hur stor betalningsförmåga gäldenären hade. Betalningsförmågan visade sig vara över 99 procent. Då tänkte vi att vi ändå måste ha gjort något fel, för inte skulle väl den här personen ha fått skuldsanering. Jo, det visade sig att anledningen till att personen kunde betala nästan fullt under femårsperioden var att man pausade räntan, för ränteberäkning pågår ju inte under en skuldsanering. Det ger kanske en bild av hur stor betydelse detta har.

Ibland kan man bli ännu mer visionär och fundera på så kallad absolut preskription. I vårt grannland Finland finns det systemet, som innebär att en skuld inte kan leva hur länge som helst. I Sverige kan man avbryta preskriptionen vart tredje år, men i Finland preskriberas skulder slutgiltigt efter ett antal år, vanligen 15–20 år. I Sverige preskriberas skatteskulder och skulder till det allmänna som regel efter fem år, men privata och enskilda skulder kan leva hur länge som helst.

Att ränta och kostnader räknas av före kapital tillsammans med att en skuld kan leva hur länge som helst möjliggör en långvarig, till och med livsvarig, skuldsättning. Vi tror att det ibland till och med kan vara lönsamt för fordringsägaren att den ursprungliga skulden aldrig betalas. Kanske påverkar detta också kreditprövningarna.

Oavsett hur visionär man vågar sig på att vara kan vi alla konstatera att det finns mer att göra. Det är väl en ganska hoppingivande tanke, för vi är väl alla överens om att vi inte vill att någon människa ska bli portad från livet.

Karin Lundberg, Finansinspektionen: Stort tack för att vi blivit inbjudna hit för att prata om detta viktiga ämne! Vi är väldigt glada för att de här frågorna uppmärksammas.

Så mycket som 4 200 miljarder kronor är de svenska hushållens samlade lån till finansiella företag. Drygt 80 procent av lånen utgörs av bolån. Skulderna växer snabbt. De har dubblats på drygt tio år.

De senaste åren har just konsumtionslånen vuxit allra snabbast. Utlåningsvolymen för blankolån, alltså lån utan säkerhet, på över 250 000 kronor var nästan fem gånger större 2018 än tio år tidigare. Ökningen har delvis drivits på av att vi haft en god konjunktur i Sverige. Då kan man förvänta sig att krediterna ökar; det brukar vi se. Men precis som tidigare talare har pekat på görs lånen tillgängliga för konsumenter i dag på ett helt annat sätt än tidigare. I handeln har det blivit mycket vanligare med erbjudanden och lockrop om att köpa först och betala sedan. Många gånger handlar det om små lån, men vi ser

att små lån med tiden riskerar att bli stora skulder. Låt mig ge ett par illustrationer på det.

Bland personer som tar lån under 2 000 kronor har vi kunnat se att 70 procent redan haft ett lån sedan tidigare hos samma kreditgivare. Vi ser också att nästan 40 procent av alla blankolån över 100 000 kronor tas för att lösa andra lån. För de personer som redan har små marginaler, och som använder lån för att täcka löpande utgifter i sin ekonomi, är risken väldigt stor att hamna i en skuldspiral som är mycket svår att ta sig ur på egen hand.

Arbetet mot överskuldsättning är komplext. Frågorna är breda. Det är därför som vi är flera myndigheter som tillsammans behöver jobba med de här frågorna.

Finansinspektionens ansvar ligger huvudsakligen i att motverka överskuld-sättning innan den uppstår. Det gör vi på olika sätt. För det första kontrollerar vi företagen innan de får tillstånd att lämna krediter. För det andra utövar vi tillsammans med Konsumentverket tillsyn över företagen. För det tredje arbetar vi med finansiell folkbildning.

De senaste åren har bolånen varit en prioriterad fråga i vårt arbete mot överskuld-sättning. Det beror på att det är stora och växande volymer inom bolån men också på att erfarenheterna visar att enskilda hushåll som har stora bolån kan drabbas hårt vid exempelvis en konjunkturedgång.

Vi har under många år undersökt hur kreditgivare som ger bolån följer regelverket. Vi har också samlat in data om bolån för att förstå och följa riskutvecklingen. Dessutom har vi infört ett antal olika regleringar för att öka motståndskraften hos de svenska bolånetagarna. Vi införde bolånetaket 2010 och ett amorteringskrav 2016, som vi sedan skärpte ytterligare 2019.

Vi kan nu se att de här regleringarna har haft avsedd effekt. Bolånen växer långsammare nu än tidigare, och de växer långsammare än vad de skulle ha gjort utan regleringarna. Och vi ser att bolånetagare som har mycket stora lån i förhållande till inkomsten är färre i dag.

Även om konsumtionslånen utgör en mindre del av hushållens skuldsättning innebär det faktum att konsumtionslånen nu har börjat växa snabbare än bolånen att vi vill prioritera den typen av långivning högre. Sedan tre år tillbaka genomför vi en kartläggning av konsumtionslånen. Vi följer nya lån som har lämnats från en stor mängd olika aktörer. Informationen hjälper oss att förstå drivkrafterna bakom överskuld-sättningen. På så sätt kan vi rikta in våra tillsynsaktiviteter dit där de behövs som mest.

Det är också viktigt att låntagarna själva förstår riskerna med att ta ett lån. Vi vet att det är många som tycker att det är svårt att förstå vad ett lån egentligen kostar. Inte bara särskilt utsatta grupper utan en stor del av oss svenska konsumenter tycker att det är svårt.

Finansinspektionen har en samordnande roll i nätverket Gilla din ekonomi. Det är ett landsomfattande nätverk för utbildningsinsatser inom privatekonomi. Där ingår många olika myndigheter, organisationer och företag, och vi är många därifrån som är här i dag. Syftet är just att öka kunskapsspridningen inom privatekonomi.

På Finansinspektionen driver vi ett antal olika utbildningsprojekt. Bland målgrupperna har vi till exempel identifierat blivande föräldrar och de som läser svenska för invandrare, och vi försöker nå ut till hem- och konsumentkunskapslärare för att kunna sprida informationen till de svenska eleverna. Genom att verka för bättre kunskaper hoppas vi att många svenskar kan undvika att ta onödiga, dyra och dåliga lån.

Det ligger ett stort ansvar på kreditgivarna att kontrollera att en konsument har tillräcklig återbetalningsförmåga. Vi har noterat att mer än 15 procent av nya konsumtionslån leder till ett inkassokrav redan det första året. Det är en siffra som vi tycker sticker ut. Det här vill vi titta närmare på. Bland annat därför är kreditprövningar ett prioriterat område i Finansinspektionens tillsyn det kommande året. Vi har startat flera undersökningar där vi granskar om företagen gör tillräckligt goda kreditprövningar.

Vi ser också fram emot att fortsätta vårt samarbete med Kronofogdemyndigheten, Konsumentverket och budget- och skuldrådgivarna. Detta samarbete kommer att hjälpa oss att få en ännu bättre förståelse för vilka som riskerar att drabbas av överskuldsättning och varför. De här frågorna är som sagt komplexa. Ju mer vi vet om kedjan som leder fram till överskuldsättning, desto bättre kan vi precisera våra tillsynsaktiviteter. En utmaning som vi ser i dagsläget är att se till att kreditprövningarna verkligen grundas på tillräckliga uppgifter om konsumenternas ekonomiska förutsättningar. Där säger regelverket att kreditgivarna ska titta på inkomst, utgifter och skulder. Men vad gäller konsumentens skulder saknas i dag en möjlighet för kreditgivarna att kontrollera konsumentens samtliga skulder. Det finns flera olika kreditupplysningsföretag i Sverige, men den information som de samlar in och därefter delar vidare till kreditgivarna varierar i väldigt stor utsträckning. I vissa fall saknas uppgifter om konsumentens tidigare krediter. I många fall finns bara uppgifter om krediter och förfrågningar hos just de kreditgivare som kreditupplysningsföretaget har som kunder.

Så här ser det inte ut i alla länder. Flera länder har mer heltäckande kreditregister än vad vi har i Sverige. Bland annat har Norge nyligen infört en ny lagstiftning på området, och i Finland utreds frågan just nu.

I samband med att vi publicerade vår konsumentrapport förra veckan föreslog vi att regeringen ska tillsätta en utredning om hur vi kan göra det möjligt för kreditgivarna att från en extern källa inhämta uppgifter om konsumenternas totala skulder. Vi tror att det skulle vara ett effektivt verktyg för att motverka att konsumenter ges krediter som de inte har förutsättningar att klara. Det skulle vara ett effektivt verktyg att motverka överskuldsättning.

Bodil Hallin, Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare i kommunal tjänst: Stort tack för inbjudan och för att vi från Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare får redogöra för vår syn på dessa viktiga frågor!

Jag vill börja med en beskrivning av den kommunala budget- och skuldrådgivningen, som i dagligt tal kallas BUS. Verksamheten är lagstadgad och

regleras i socialtjänstlagen. Den finns i alla kommuner och är kostnadsfri för den rådsökande. Konsumentverket har ett lagstadgat ansvar för att stödja den verksamhet som kommunerna ska svara för.

Totalt är vi 375 rådgivare som tillsammans utgör 259 årsarbetskrafter. Rådgivningen syftar till ekonomisk rehabilitering. Det kan handla om att få vardagsekonomin att gå ihop varje månad och att hitta hållbara lösningar på skuldproblem genom avbetalningsplaner, löneutmätning eller skuldsanering.

Vi tillför kunskap, visar på olika vägar framåt, resonerar kring tänkbara konsekvenser och inte minst stöttar och motiverar i en ofta tuff förändringsprocess. Alla ska bemötas med respekt och förståelse för hur livets olika skeenden snabbt kan göra att en människa tappar fotfästet och inte tar sig tillbaka, oavsett ansträngning.

Vi erbjuder också konkret hjälp, som att sammanställa skulder, kontakta inkassobolag och myndigheter, ansöka om olika bidrag, säga upp dyra abonnemang eller resonera om olika möjligheter att öka inkomsterna. Kontakterna kan vara alltifrån enstaka besök till flera års återkommande träffar.

För att fånga upp personer som börjar få problem med sin ekonomi försöker vi bygga starka lokala nätverk med exempelvis socialtjänsten, elbolag och hyresvärdar. Och i den mån det hinns med utbildar vi olika grupper, såsom nyanlända eller arbetslösa. Vi möter alla typer av hushåll, även de som i nuläget inte är skuldsatta men som löper stor risk att bli det på grund av stora och plötsliga livshändelser som arbetslöshet, sjukdom, dödsfall eller separation.

Låg inkomst, dålig förankring på arbetsmarknaden och fysisk eller psykisk ohälsa är riskfaktorer. Men vem som helst kan få betalningsproblem eller bli överskuldssatt, även högpresterande personer som exempelvis gått in i väggen eller haft ett företag som gått i konkurs.

Riksrevisionen konstaterar i sin rapport om överskuldssättningens kostnader att "Överskuldssättning utgör ett gigantiskt svart hål i rikets finanser". De menar att samhällets kostnader kan vara så höga som 200 miljarder kronor på årsbasis. Till detta kommer självmordsproblematiken och barnperspektivet. Liknelsen vid ett svart hål förklaras med att kostnaderna ligger dolda i form av produktionsbortfall, sjukvårdskostnader och utbetalningar från socialförsäkringssystemen. Den något förenklade förklaringen är att den som är överskuldssatt inte sover, och den som inte sover drabbas av ohälsa och nedsatt arbetsförmåga, som sammantaget medför gigantiska kostnader för samhället.

BUS har en nyckelroll när det gäller stödet till skuldsatta och för att motverka skuldsättning, vilket ofta framhållits under de tre år som samverkansprojektet mot överskuldssättning pågått. Men det saknas tydliga riktlinjer för vad BUS-verksamheterna ska omfatta. Konsumentverkets utmärkta rekommendationer är just bara rekommendationer. Budget- och skuldrådgivningen är lagstadgad. Men i praktiken räcker det att en kommun, lite tillspetsat, har en bibliotekarie som två timmar i veckan lämnar ut foldrar och uppmanar skuldsatta att ansöka om skuldsanering.

Dessutom ger det kommunala självstyret helt olika förutsättningar. Resurstilldelningen är otillräcklig i många kommuner, och kunskapen hos chefer och

politiker varierar. I många kommuner fungerar budget- och skuldrådgivningen som brandsläckare utan resurser till att arbeta förebyggande eller samverka för att motverka överskuldsättning. Ofta finns det i kommuner bara en budget- och skuldrådgivare, som inte sällan arbetar deltid och har flera andra uppdrag i sin tjänst.

Väntetiderna är långa i flera kommuner, vilket lett till att privata aktörer börjat se en möjlighet att tjäna pengar på denna utsatta grupp genom att ta upp till 60 000 kronor för hjälp att ansöka om skuldsanering – något som endast förvärrar den enskildes situation ytterligare.

I flera kommuner ses budget- och skuldrådgivningen som den värdefulla resurs den är, men rådgivningen är långt ifrån likvärdig i hela landet. Och vi är endast 259 årsarbetskrafter, trots att behovet är så mycket större.

BUS har en nyckelroll som vi har kompetens och vilja att axla. Med bättre förutsättningar kan vi hjälpa ännu fler överskuldssatta och bli ännu bättre på att motverka överskuldsättning. Detta är våra förslag:

Konsumentverkets rekommendationer ska omvandlas till tvingande riktlinjer, så att det blir tydligt för kommunerna vad som förväntas av dem. Rekommendationerna innehåller redan i dag tydliga anvisningar för bland annat verksamhetens innehåll, rådgivarnas kompetens och att tillräcklig kapacitet ska säkerställas.

Tillsynen ska skärpas. IVO har redan i dag ansvaret, men i praktiken sker inte någon tillsyn att tala om, troligtvis på grund av att det saknas riktlinjer att utöva tillsyn över.

Överskuldssättning kostar samhället miljardbelopp. Samverkansprojektet har konstaterat att BUS har en central roll. Då menar vi att en riktad ekonomisk satsning på minst 100 miljoner årligen under åtminstone en treårsperiod vore en extremt lönsam investering. Det skulle ge landets medborgare som riskerar att bli eller redan är skuldssatta en bättre tillgång till kvalificerad och likvärdig rådgivning. 100 miljoner kronor skulle innebära ungefär 175 välbehövliga heltidstjänster.

Överskuldssättning är ett folkhälsoproblem, precis som tobak, alkohol och överdrivet spelande. Det är därför rimligt att en del av kostnaderna för överskuldssättning finansieras av kreditgivarna och inte av stat, regioner och kommuner. I likhet med skatt på tobak, alkohol och spel föreslår vi en mindre avgift på all konsumtionsutlåning för att finansiera det riktade stödet till kommunerna. Avgiften kan även finansiera de goda folkbildningsinsatser som görs av Finansinspektionen, Konsumentverket och Kronofogden.

Vill man på allvar motverka överskuldssättning måste man även dämpa utlåningen till konsumtion. Hushållens samlade konsumtionslån är stora och ökar med drygt 7 procentenheter per år. Att vid vissa tider i livet kunna låna till annat än bostadsköp är givetvis bra, men i dag kan en vanlig löntagare utan problem låna en halv miljon kronor till konsumtion med 15 års återbetalningstid. Är det verkligen rimligt?

Vi har fått en lånekultur som inte är långsiktigt hållbar. Staten uppmuntrar dessutom denna lånekultur genom att den som lånar får skatterabatt, medan

den som sparar får betala mer skatt. Skuldkvotstak och amorteringskrav för bostadslån har införts och lett till önskad effekt. Tillväxttakten på bostadslån har minskat. Liknande åtgärder bör vidtas för konsumtionslån.

Vi föreslår att det införs ett skuldkvotstak som begränsar hushållens lånemöjlighet till en viss andel av den disponibla årsinkomsten. Vi föreslår också att det stegvis införs skärpta amorteringskrav på alla nya konsumtionslån. Egentligen vore tre års återbetalningstid alldeles tillräckligt, men vid större köp av kapitalvaror kan det vara rimligt med ytterligare ett par års återbetalningstid.

Skärpta amorteringskrav leder automatiskt till att utlåningen dämpas utan att andra regelverk behöver ändras. Den som lånar måste enligt konsumentkreditlagen ha ett visst överskott i sin månadsekonomi och kunna klara av en betydande ränteuppgång och även den extra utgift som en ökad amorteringstakt innebär.

Vi föreslår också att ränteavdragen successivt minskas eller fasas ut, så att det på sikt blir mer förmånligt att spara och mindre fördelaktigt att låna.

Arbetslöshet, skilsmässa, sjukdom, pensionering och andra stora livshändelser ökar risken för ekonomiska bekymmer och på sikt överskuldsättning. Därför är det viktigt att myndighetspersonal, vårdpersonal och andra som kommer i kontakt med riskgrupper uppmärksammar tecken på ekonomiska bekymmer och hänvisar vidare till budget- och skuldrådgivningen. Därför behövs ökad samverkan både centralt och lokalt, inte minst med den kommunala konsumentvägledningen som också har en mycket viktig roll.

För det övergripande arbetet föreslår vi att projektet Samverkan mot överskuldsättning får förnyat uppdrag. Budget- och skuldrådgivningen har en nyckelroll i den lokala samverkan. Genom lokala kontakter med arbetsförmedling, vårdcentraler, pensionärsorganisationer, hyresbolag och elbolag kan vi i ett tidigt skede fånga upp personer som börjar få problem med sin ekonomi. Om Konsumentverkets rekommendationer lagstadgas blir det obligatoriskt för alla kommuner att prioritera detta viktiga arbete.

För de personer som redan är skuldsatta och behöver få hjälp utan dröjsmål skulle ett öronmärkt statligt stöd till de kommunala budget- och skuldrådgivningarna göra att väntetiderna minskade eller upphörde. Och som vi tidigare redogjort för föreslår vi att stödet finansieras via en avgift på all konsumtionsutlåning.

En enkel och samtidigt genial åtgärd, som dessutom är kostnadsfri för staten, är omvänd krediteringsordning – samma sak som också biträdande rikskronofogden talade om tidigare. I dag fungerar det så att alla inbetalningar av skulder i första hand går till redan upplupna kostnader och räntor och därefter till själva kapitalskulden. Det leder inte sällan till att den skuldsattes inbetalningar endast räcker till att betala räntor och kostnader, medan kapitalskulden fortsätter att generera nya räntor. En omvänd krediteringsordning skulle innebära att inbetalningarna går till att minska kapitalskulden tills den är fullbetald och först därefter går till upplupna kostnader och räntor. Fördelarna med detta är att skuldsatta blir skuldfria snabbare, att färre personer blir

evighetsgäldenärer och att färre behöver söka skuldsanering då fler kan bli skuldfria genom Kronofogdens löneutmätning. Förslaget om omvänd kreditringsordning kan med fördel behandlas i den pågående utredningen om utsökningsbalken.

Parallellt bör det bedrivas ett brett folkbildningsarbete. Vi anser att vardagsekonomi och vardagsjuridik borde vara ett eget obligatoriskt ämne i nian och på gymnasiet. Vi anser också att Finansinspektionen, Konsumentverket och Kronofogden ska få fortsatt mandat att bedriva finansiell folkbildning.

Avslutningsvis vill vi framhålla att skuldsatta på grund av skuld- och skamkänslor är en oerhört tyst grupp i samhället. Det finns i princip inga skuldsatta som står upp och kräver att få den budget- och skuldrådgivning som de har rätt till enligt lag, och det är få som för denna grupps talan.

Samhället har ett ansvar att ge dessa personer och deras familjer en rimlig chans att komma tillbaka, inte minst för barnens skull.

Leif Klingensjö, Sveriges Kommuner och Regioner: Tack för inbjudan! Det här är en mycket viktig fråga, och Bodil tog upp många bra saker.

Det här är inte enbart en fråga för kommunernas skuld- och budgetrådgivare. De som arbetar med ekonomiskt bistånd måste också hantera detta och ge stöd. Jag vill poängtera att detta är en fråga även för andra delar av den kommunala verksamheten. Det handlar alltså inte bara om de 259 helårspersonerna.

Enligt socialtjänstlagen har kommuner en skyldighet att erbjuda budget- och skuldrådgivning. Den säger dock inget om hur det ska ske eller i vilken omfattning.

Låt mig i detta sammanhang poängtera något som inte riktigt har kommit fram. Sveriges kommuner har mellan 5 000 och 972 000 invånare. Medelkommunen har ca 15 000 invånare. Om man inte tar hänsyn till denna stora skillnad blir diskussionen nästan fruktlös. Det finns inte förutsättningar för fullgod service på alla områden i alla kommuner. Ni är ju alla medvetna om den ekonomiska situation kommunerna befinner sig i eftersom ni har lagt till pengar. Det är en viktig aspekt att kommunerna ser olika ut. I till exempel Norrland finns kommuner där avstånden är stora. Man måste ta hänsyn till detta när man säger att kommunerna ska upp på banan och arbeta mer.

Precis som det står i Konsumentverkets rapport är det ett problem att kommuner inte är med under hela skuldsaneringsförfarandet. Men att ca 230 kommuner klarar fyramånadersgränsen för väntetid är inte så illa. I små kommuner kan det finnas problem med integration, med att dela med sig och med att man bor granne, och dessa aspekter är viktiga att ha med sig. Vi måste ta hänsyn till den olikhet som finns i kommunsektorn.

Det förebyggande arbetet är centralt för kommuner. Enligt rapporten är det 44 procent som inte jobbar med det, men vänder man på det är det ändå drygt hälften som gör det. Det måste till fler insatser för att nå de svaga grupper som har beskrivits och som är aktuella för ekonomiskt bistånd och stöd på alla

fronter. Här måste vi samarbeta lokalt med både myndigheter och frivilligsektor. Det är mycket viktigt.

Det finns ändå en grogrund när över hälften av kommunerna gör detta. Men det är i de stora kommunerna, inte i de med 5 000 invånare. Det finns dock goda exempel att lära av.

Vi är också positiva till att Konsumentverket får en stödjande och vägledande roll i detta arbete. Det behövs expertkunskap. Konsumentverket har gjort ett jättebra jobb under åren i samverkansprojektet. Samverkan måste främjas. Det finns kompetensbrister, så vi behöver få stöd av Konsumentverket. Det är olyckligt att avsluta det, för det fanns mycket som var bra och som man hade kunnat arbeta vidare med.

Inrättandet av en nationell tjänst oroar oss lite. Inom konsumentpolitiken har det nämligen inneburit att kommunsektorn inte lägger pengar på detta viktiga område eftersom det finns en nationell tjänst som staten satsar pengar på. En skillnad mot konsumentpolitiken är att det här finns en stark koppling till det ekonomiska biståndet.

Rekommendationer är rekommendationer, och de måste vara rekommendationer eftersom det ser så olika ut där ute. Är det inte rekommendationer, som Bodil talade om, utan lagstadgat är det förstås finansieringsprincipen som gäller. Så enkelt är det. Det är självfallet en öppen fråga att göra något sådant.

De rekommendationer som finns från 2016 är i huvudsak bra, men de är för detaljerade och på en nivå som är orimlig vad gäller att man ska använda ett särskilt ärendehanteringssystem och var verksamheten ska vara placerad i kommunerna. Det är ju olika hur man organiserar sig, så man får fundera på rekommendationerna. Rekommendationer ska i grunden bygga på goda erfarenheter, det som fungerar, det som är bra och där man har sett resultat. Det är det viktigaste i denna fråga.

Det är en tuff situation där ute nu kopplat till ekonomiskt bistånd, eftersom det ökar. Våra prognoser säger 10 procent; det är 1 miljard. Den officiella siffran från Socialstyrelsen är 5 procent, ½ miljard.

Vi ser med de förändringar som sker på Arbetsförmedlingen, med mindre pengar och så, och även kopplat till Försäkringskassan att det blir en press på kommunerna. Skulle vi få bort en del av dessa kostnader är, enligt min bedömning, kommunernas vilja att satsa på budget- och skuldrådgivning ganska stor. Det är ett viktigt förebyggande arbete eftersom det bland annat spelas mycket. Men i dag är den stora frågan utvecklingen av kostnaderna för ekonomiskt bistånd, vilket har ett starkt samband med detta.

Flera talare har varit inne på konsumtionslån, och jag lägger mig inte i den delen. Men vilka regler som finns på lånesidan är givetvis ett skäl till att det blir överskuldsättning. Det är alltså en viktig fråga.

Avslutningsvis: Detta måste ske på lokal och central nivå i samverkan. Kommuner, budgetrådgivare och socialtjänst kommer aldrig att kunna lösa detta utan samverkan med Kronofogden och andra myndigheter samt frivilligsektorn. Helhetslösningar är nödvändiga på såväl lokal som nationell nivå.

Lars Zacharoff, Finansbolagens Förening: Tack för inbjudan! Jag ska först säga några ord om Finansbolagens Förening. Det är en branschorganisation som har till ändamål att samla branschen och verka för en sund utveckling med beaktande av etiska regler för våra medlemsföretag. Medlemmar i vår förening är företag som bedriver finansieringsverksamhet, såsom kreditmarknadsbolag, bank eller bankfilial, finansiella institut eller konsumentkreditinstitut. Verksamheterna som våra medlemsföretag bedriver är huvudsakligen leasing, finansiering, avbetalningsfinansiering, factoring och konsumentkrediter. Jag fick en fråga här utanför om våra medlemmar håller på med sms-krediter och liknande, och de gör det inte. Det här är medlemsföretagen i Finansbolagens Förening (bild).

En fråga som flera har tagit upp i dag är om det finns behov av ytterligare reglering. Vi har vissa utgångspunkter, bland annat att möjligheten att låna i grunden är något positivt för både samhället och individen. En sund kreditgivning utifrån en balanserad reglering är därför en central del av ett välfungerade modernt samhälle. Möjligheten att nyttja krediter av olika slag är också viktigt inte minst för den enskilde med begränsade resurser. Regleringar som stramar åt nedifrån mot dem som redan i utgångsläget har svårt att få lån och redan betalar högre räntor på grund av sämre kreditvärdighet och högre risk måste starkt ifrågasättas. Regleringar och föreslagna regleringar måste utvärderas noggrant. Är de motiverade? Är de effektiva och evidensbaserade? Är det proportionella, och har de oönskade effekter för enskilda och för samhället i stort?

Vilka åtgärder kan kreditgivarna själva bidra med i arbetet mot överskuldssättning? Det viktigaste bidraget är att man minskar risken för överskuldssättning genom att göra kreditprövningar som har så god träffsäkerhet som möjligt. Kreditinstitut har inte överskuldssättning och kreditfallissemang som affärsmodell, utan de vill ha tillbaka sina pengar. Vi tror att genom en förändrad reglering kan tillgången till aktuella och verifierbara data förbättras.

Detta är några konkreta förslag. Risk för överskuldssättning till följd av att kreditgivningen baseras på felaktiga uppgifter från konsumenten själv eller inaktuella uppgifter från andra källor skulle kunna minska påtagligt genom en ny eller ändrad reglering som ger kreditupplysningsföretag och kreditgivare tillgång till aktuell lön genom tillgång till uppgifter från arbetsgivardeklarationen på individnivå. Det är en nyhet från förra året att man numera lämnar arbetsgivardeklarationer på individnivå. I dag är den bara tillgänglig för vissa myndigheter genom undantag för skattesekretessen. Ett utvidgat undantag för kreditgivning bör absolut utredas. Då skulle man få aktuella uppgifter på individnivå och kunna jämföra och se vad kredittagaren som söker en kredit har för aktuell lön.

Information om aktuell inkomst genom tillgång till uppgifter om bidrag och pensioner är ett annat område som skulle kunna utredas.

Man borde också ges tillgång till dagsaktuella uppgifter om samtliga skulder från samtliga kreditgivare. Det sistnämnda var Finansinspektionen inne på tidigare, och vi såg med glädje i den konsumentrapport som Finansinspektionen lade fram i går att man har funderat i dessa banor. Krav på daglig

inrapportering av kreditengagemang för samtliga kreditgivare bör alltså utredas. Exempelvis skulle inrapportering kunna ske till en icke vinstdrivande nationell hubb. Driften kan upphandlas av staten och finansieras genom avgifter från ett företag med tillstånd för kreditupplysningsverksamhet som får tillgång till uppgifterna från hubben och kan sälja dem vidare i form av kreditupplysningar.

Vi har fler konkreta förslag. Vi tycker att konsumentens eget ansvarstagande bör uppmuntras och stödjas. Betalningsproblem beror oftast på händelser som inte kan förutses vid kreditgivning, vilket en annan talare också nämnde. Neutral och saklig information om att ett gott försäkringsskydd kan minska risken för betalningssvårigheter på grund av arbetslöshet, sjukdom och dödsfall i familjen bör spridas. Möjligheten att ta sådana försäkringar bör definitivt utredas.

En enkel möjlighet att själva kunna spärra sig mot nya krediter ska kanske också övervägas, alltså ett register där man själv kan anmäla att man inte bör få fler krediter.

Ett införande av en nationell budget- och skuldrådgivning online borde också utredas. En del av de skulder som finns restförlorade hos Kronofogden härstammar från det allmänna. Till skillnad från privata ingivare betalar myndigheterna inte kostnaderna för den omfattande indrivningen av värden till Kronofogden. Vi tror att det skulle kunna öka incitamenten att snabbt reglera offentliga skulder genom några åtgärder, till exempel att även myndigheter får betala för ärenden hos Kronofogden. Man bör också titta på en ökad möjlighet att träffa betalningsuppgörelser med personer som har offentliga skulder. Vidare bör avgifterna för myndigheternas ingivning till Kronofogden finansiera utökade insatser för att förebygga överskuldssättning, till exempel en nationell budget- och skuldrådgivning online.

Jessie Cargill-Ek, Svenska Bankföreningen: Jag är jurist och jobbar med konsumentfrågor.

Banker och finansbolag har ett viktigt ansvar att agera etiskt på kreditmarknaden. Som kreditgivare är vår roll främst att följa gällande regelverk för kreditgivning och information. Vad gäller informationen är det extremt viktigt att den är transparent och tydlig så att konsumenterna kan fatta informerade val om vilken kredit de vill ha. Ur ett etiskt såväl som ett affärsmässigt perspektiv är det viktigt att bankernas kreditgivning är hållbar för både bank och kund.

Det vi rent faktiskt har gjort på Bankföreningen är att vi under 2018 tog fram en bankgemensam kod för ansvarsfull kreditgivning. Vi vill ha en hög ambitionsnivå när det gäller att påbörja en god kreditgivningssed. Det finns några grundläggande principer för denna kod: Man ska kunna förstå innebörden av de avtal man ingår, kreditprocessen ska vara transparent och man ska inte marknadsföra krediter på ett påträngande sätt.

Reglerna är handfasta. Koden innehåller mycket mer än de exempel jag nu räknar upp:

- Man ska kunna välja belopp att betala utan att det lägsta beloppet är ifyllt i förväg.
- Möjligheten att delbetala ska inte lyftas fram på ett orimligt sätt.
- Man ska inte råka hamna i ett kreditavtal av misstag genom att till exempel betala ett felaktigt belopp.
- Delbetalning ska inte läggas fram som första alternativ på en faktura.
- När bankerna avtalar med sina kreditförmedlare ska de i avtalet se till att det finns med regler om att förmedlingen ska ske på ett etiskt godtagbart sätt.

Det finns som sagt mycket mer i koden, och den finns på vår webbplats för den som är intresserad.

Jag tänkte tala lite om bakgrunden till att vi är här i dag. Siffrorna jag visar är från Statistiska centralbyrån. Konsumtionslånen ökar. Den orange linjen är konsumtionslån utan säkerhet, den blå totalen och den grå bolån, som i princip följer totalen.

En förklaring är ökad e-handel, vilket ger mer tekniska möjligheter att ingå krediter i dag. Det finns helt enkelt fler erbjudanden till konsumenterna. En annan är ändrade konsumtionsmönster. Det har blivit mer acceptabelt för konsumenter att ta krediter för konsumtion, vilket de kanske inte kände tidigare. En tredje förklaring är de skärpta amorteringskraven, vilket enligt Finansinspektionen och Riksbanken har lett till ökad blancobelåning.

Hur ligger vi svenska banker till? Vi har lägst kreditförluster i EU medan Grekland har högst. Kreditförluster är bara *en* faktor. Man kan ju inte veta hur kreditprövningen i bankerna går till genom att bara titta på kreditförlusterna, men det är ändå något slags kvitto på hur det ser ut. Det rör sig om 0,05 procent av de totala krediterna, inklusive företagskunders krediter. Det är alltså en väldigt låg siffra. Finansinspektionens rapport som kom häromdagen visar att det är bara ca 1 procent av bankernas krediter som går vidare till betalningspåminnelser och inkasso. I förhållande till många andra kreditgivare är det alltså en ganska liten del av bankernas krediter som leder till betalningssvårigheter. Detta ser vi som ett kvitto på att vår kreditgivning fungerar ganska bra.

När blir det fel? Jag frågade bankerna om deras erfarenheter, och alla gav i princip samma bild, det vill säga det som alla här har sagt och som vi har talat om i årtal. Ofta handlar det om en oförutsedd händelse såsom arbetslöshet, ändrade boendekostnader, till exempel att man blir av med ett hyreskontrakt, skilsmässa eller sjukdom. Även vi ser speltrenden. Många med bolån som skött sina betalningar under lång tid får plötsligt betalningssvårigheter eftersom de snabbt spelat bort stora summor online.

Detta ger en snöbollseffekt. Man tar ofta många snabba och dyra krediter på varandra. Man tar nya krediter för att finansiera de gamla, vilket ger en snöbollseffekt där skulderna skenar.

Vi ser framför allt en gemensam faktor hos de kunder som vi kommer i kontakt med. Det kan vara befintliga bolånekunder eller kunder med större blancolån som får betalningssvårigheter. Vissa banker tar sig an dessa kunder

och gör en omfattande kreditprövning som tar upp till 18–23 dagar. Kunden måste noga redogöra för banken vad det är som har lett till denna situation, och sedan lägger man upp en plan för att förbättra kundens ekonomi på ett antal år, kanske tre till fem år. Många kunder säger just att något plötsligt hänt och att man därför tagit många lån. Den gemensamma faktorn är ofta att man inte har något eget sparande, ingen ekonomisk buffert.

Vi ser en trend hos de bankkunder som återkommer med betalningssvårigheter. Trots att banken har klippt deras bankkort och de har fått hjälp från budget- och skuldrådgivare och kanske till och med fått skuldsanering har de inte ändrat sina konsumtionsvanor, sin livsstil och sitt ekonomiska beteende, framför allt sitt sparande, i den utsträckning som hade behövts.

Vad ser vi då rent konkret? Vilka insatser kan göras för att minska riskerna? Som tidigare talare har sagt behövs det kunskap om att det är viktigt att ha ett sparande för oförutsedda utgifter. Vi ser att ungdomar och unga vuxna saknar denna kunskap, och vår slutsats är därför att det behövs mer undervisning i skolan om detta. Det behövs även mer information om privatekonomi än vad som finns tillgängligt i dag. Tidigare nämndes Gilla din ekonomi, och det finns en massa olika riktade insatser från myndigheter till svaga grupper och grupper som behöver extra information om detta. Men vi ser också ett behov av en grundläggande kunskap hos befolkningen, och vi anser att denna behöver ges i skolan, alltså i det allmännas verksamhet. Kunskapen skulle nämligen kunna vara mycket bättre än den är i dag.

Låt mig kort kommentera de regelverk som har införts. Skuldsaneringslagen ger nya möjligheter till skuldsanering, och det finns en ny kreditreglering för högkostnadskrediter och så vidare. Jag frågade bankerna vad de ser för effekter av detta, och de kan ännu inte se några effekter. Vi kan inte heller koppla det direkt till överskuldsättningsproblematiken eftersom vi har för lite data. Vi vädjar därför till riksdag och regering att låta regleringarna kvarstå ett tag så att vi kan utvärdera effekterna innan ni börjar skruva på regleringarna.

Vi har också talat om de olika förslagen, och bankerna välkomnar Finansinspektionens förslag att man ska utreda införandet av ett gemensamt kreditregister för att få en gemensam källa till samtliga krediter. Vi ser det som positivt att vi får utökade möjligheter att göra en ännu bättre kreditprövning.

Ordföranden: Jag välkomnar samtliga tillbaka. Vi ska inleda frågestunden, och vi ledamöter är väldigt taggade på att få ställa frågor till våra inbjudna. Jag tänkte börja med att ställa en fråga. Sedan får ledamöter från alla andra partier också ställa frågor.

Vi har hört många spännande föredragningar och fått en bild av att människor far mycket illa och att också barn far mycket illa. Vi har också hört en önskan om att individen ska ta ett större ansvar. Men det som vi som politiker har möjlighet att göra är att stifta lagar och styra upp regler.

Ett av förslagen som har lyfts fram är att det ska införas ett amorteringskrav. Det har varit omdiskuterat när det gäller bostadslån. Nu lyfts det alltså fram

ett förslag om att det ska införas ett amorteringskrav även på konsumentkrediter. Jag skulle vilja rikta min fråga till framför allt er som jobbar med konsumentkrediter och kanske i första hand till Finansbolagens Förening. Men någon från Klarna kanske kan svara på vilka konsekvenser man tror att det skulle få. Skulle följden kunna bli att detta bara läggs på, så att det i slutändan är konsumenten som drabbas och får betala mer. Men jag riktar min fråga i första hand till Lars Zacharoff på Finansbolagens Förening.

Lars Zacharoff, Finansbolagens Förening: Detta var ett lite nytt förslag för oss. Jag tror inte att vi har diskuterat det i föreningen. Därför kan jag inte riktigt svara på det. Det är onekligen ett slags kreditrestriktion. När man diskuterar konsumentkrediter överlag måste man kanske också ha klart för sig att det finns en stor majoritet av konsumentkrediter som klaras av och som det inte är några problem med.

Mats Ihd, Finansbolagens Förening: Det har funnits olika förslag. Konsumentverket har haft och har i sina allmänna råd en idé om att man ska begränsa kredittiden, som hänger ihop lite grann med detta, till varans varaktighet. Som kreditgivare välkomnar vi nog i högre grad ett amorteringskrav som är på en rimlig nivå. Det är inte ovanligt att man tillämpar en nivå på ungefär 3 procent, så att det ska finnas en möjlighet för konsumenten att under en rimlig tid betala av sin kredit.

Joakim Lundberg, Klarna: Vi reglerar oss själva på det sättet att vi tycker att konsumenter ska betala av sina skulder. Vi jobbar därför inte med några längre kredittider hos oss. Jag instämmer med föregående talare om att det ska finnas någon form av rimlighet när det gäller varaktigheten på den vara eller tjänst som man har köpt och den tid som den ska betalas av. Vi ser därför inga problem med att konsumenter ska betala inom rimlig tid.

Cecilia Tisell, Konsumentverket: Det stämmer att vi har allmänna rekommendationer för denna verksamhet. Om man tar en kredit vid köp av till exempel en mobiltelefon anser vi att man ska ha en avbetalning som innebär en rimlig avbetalning av krediten, så att man har betalat färdigt sin telefon när man byter till en ny telefon. Man ska inte ha en kredit på många år när man inte har telefonen kvar.

Karin Lundberg, Finansinspektionen: Just frågan om lånets livslängd är en mycket viktig fråga som vi behöver titta vidare på. Men frågan är ganska komplex, som frågor ofta är i detta sammanhang. När vi från Finansinspektionens sida införde ett amorteringskrav för bolån såg vi att helt amorteringsfria lån blev allt vanligare. När det gäller konsumtionslån ser vi att branschpraxis fortfarande ofta är en betydligt kortare löptid och att konsumenten ska amortera.

Det som vi dock ser är att många av dessa lån löses i förtid genom att de betalas tillbaka med andra lån, och lånen förlängs. Detta är någonting som har reglerats i den nya regleringen om högkostnadskrediter.

Lånens löptid, hur många gånger lånen förlängs och om de läggs över och samlas ihop i andra lån är en viktig fråga att titta på. Men jag tror att vi måste titta på hela denna kedja som en helhet. Jag tror nämligen att det finns vissa svårigheter att reglera enbart amorteringskrav. Men denna diskussion som helhet är viktig.

Bodil Hallin, Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare: Vi tycker också att det är ett mycket bra förslag att begränsa kredittiden. Det blir en form av amorteringskrav att man begränsar kredittiden till varans varaktighet. De senaste åren har krediter marknadsförts med att man får sänkta kostnader. Det kanske man får månadsvis. Men det är på grund av att kredittiden sträcks ut. Sammantaget blir lånet betydligt dyrare för konsumenten, men månadskostnaden blir lägre. Vi ser att det ibland handlar om 15–18 år. Därför bör en begränsning av kredittiden utredas.

Larry Söder (KD): Jag riktar min fråga till Cecilia Hegethorn Mogensen från Kronofogdemyndigheten men också till Klarna. Cecilia Hegethorn Mogensen var lite grann inne på att konsumtionslånen ökar och att det egentligen är där, som jag uppfattade det, som vi kanske borde sätta in våra resurser om vi vill försöka hitta en lösning på överskuldssättningen eller i alla fall minska den.

Ett förslag handlade om att man egentligen inte ser hela skuldbilden men att det skulle vara möjligt att öppna upp så att man ser hela skuldbilden och den aktuella lönen. Det finns nu faktiskt möjlighet att göra det när det nu görs en arbetsgivardeklaration varje månad. Är det en effektiv väg att gå som ni ser det, eller ser ni andra lösningar som är effektiva? Jag tror nämligen att vi måste hitta effektiva lösningar.

Cecilia Hegethorn Mogensen, Kronofogdemyndigheten: Vi har hittills kommit så pass långt på Kronofogdemyndigheten att vi har identifierat att det finns ett behov av att kunna ta del av hela skuldbilden. Det behövs för den skuldsatte själv men också för oss som myndighet och för kreditgivarna. Men när det gäller lösningen finns det olika varianter, och vi vet att flera myndigheter funderar på detta. Vi deltar också inom eSam, som är en sammanslutning av olika myndigheter kring digital samverkan, i ett arbete som gäller just denna fråga.

Jag tror att vi är överens om behovet. Men lösningarna kan vi diskutera, och där har jag inget bra svar i dag.

Joakim Lundberg, Klarna: Vi tycker såklart att det är jättebra att ha tillgång till så bra information som möjligt vid kreditgivning. Vi ser förstås inget problem med det utan välkomnar all information som vi kan få för att göra våra

beslut bättre. Om det är det mest effektiva sättet kan diskuteras. Vi ser kanske att det allra effektivaste sättet handlar om egen erfarenhet, alltså att vi ser ett mönster på hur en person tidigare har skött sina engagemang hos oss. Jag misstänker att det är på liknande sätt hos andra kreditgivare. Det är det bästa sättet att se om ett nytt lån eller en ny kredit kommer att kunna betalas. Men det är absolut extremt viktigt med tillgång till information.

Elin Lundgren (S): Precis som Cecilia Tisell från Konsumentverket och andra har sagt tidigare har vi ett sätt att handla nu som inte stämmer överens med hur det var tidigare. Vi handlar för pengar som vi inte har, och vi lånar för daglig konsumtion. I kombination med annat, som att systemet för kreditupplysningar inte är synkat och att människor därmed på kort tid kan skuldsätta sig utan att spärras, får många människor problem som är svåra att bli av med. Då är det förstås lätt att tänka att individen har ett eget ansvar. Men vi vet, och det har vi hört här, att det finns många olika sorters problem bakom som gör att det är svårt för många människor att fatta bra beslut.

Jag riktar min fråga till er som tillhandahåller varor och tjänster. Med kunskapen om att alla individer inte förmår att fatta de bästa besluten, vad kan vi då förvänta oss av frivilliga åtgärder framöver för att minska problemen?

Bengt Nilervall, Svensk Handel: Jag misstänker att det var till mig som denna fråga riktades. Det är klart att vi från handeln är mycket angelägna om att det ska vara en sund konsumtion och en sund kreditanvändning. Det blir långsiktigt absolut bättre för individen och givetvis även för handeln. Det är vår utgångspunkt. Sedan vet vi också att det är värdefullt med krediter och fungerar utmärkt för väldigt många. Det ser vi också som något bra.

Det är klart att vi försöker jobba tillsammans med våra leverantörer, eller de som ger möjligheter till våra kunder att ta dessa krediter, så att de också verkar med utgångspunkt från en sund konsumtion och en sund kreditanvändning. Och vi uppmanar till information och så vidare, så att vi kan jobba med att komma bort från denna överskuldssättning.

David Josefsson (M): Jag tackar för mycket intressanta föredragningar. Jag riktar min fråga framför allt till Kronofogdemyndigheten, men det är flera som har varit inne och nosat på detta. Jag skulle vilja gå lite djupare i fråga om skuldernas ursprung. Det är en sak när man talar om konsumentlån. Men jag är nyfiken på om de stora källorna är från nischbanker, från kreditkortsköp eller från handlare.

Regeringen vill nu reglera i vilken ordning som betaltjänsten för e-handel ska presenteras. Jag begär inte att man ska recensera regeringens förslag. Men jag är lite nyfiken på om ni ser att kreditköp som kommer från e-handel, och kanske framför allt de tvåveckorsfakturer som man talar om, är en stor källa

till överskultsättning. Frågan är alltså: Vad är de stora källorna till överskultsättning? Vilken typ av konsumentlån är en stor källa till överskultsättning?

Johan Krantz, Kronofogdemyndigheten: Det är inte helt lätt att säga vad orsakerna är. Ofta har de skultsatta en ganska komplex bild. De har en blandning av skulder. Där finns allt från de mindre skulderna som kanske är kopplade till e-handel. Det behöver inte nödvändigtvis handla om skulder med 14 dagars betalning för fakturan. De går ofta att förlänga genom avbetalningar och liknande.

Cecilia Hegethorn Mogensen talade om att vi nu ser en kraftig ökning av just konsumentlånen, det vill säga blankolånen. Då är det företrädesvis utifrån bankerna. Men vi ser också att det är många av de nya aktörerna på bankmarknaden som sticker ut, om man jämför med till exempel storbankerna, när det gäller att lämna in dessa lån.

De personer som blir överskultsatta får oftast en mix av skulder och även skulder till staten i form av skatter och obetalda underhållsstöd, och de klarar inte av att betala studielånen. Vad är hönan, och vad är ägget? Vad är det som triggat denna överskultsättning? Det är i sig inte att man har lånat pengarna. Då är vi tillbaka igen till det som vi talade om tidigare, alltså de oförutsedda händelserna.

Karin Lundberg, Finansinspektionen: Detta är en fråga som vi behöver förstå bättre. Var börjar kedjan som leder till överskultsättning? Vi har börjat analysera våra kreditkartläggningar. Det är en fråga som vi vill fortsätta att titta på när vi nu samarbetar med bland annat Kronofogdemyndigheten för att bättre förstå överskultsättningen.

Det som vi kan se, och som jag nämnde i mitt anförande, är att 40 procent av alla blankolån över 100 000 kronor används för att lösa andra mindre lån. Det är alltså en kedja där små lån, kanske delbetalningslån och annat, byggs på och leder till stora skulder. Därför kan det vara svårt att se att när en person väl har kommit så långt in i en överskultsättning att denna person till exempel dyker upp hos Kronofogdemyndigheten, kanske det är så att de mindre fakturakrediterna har lösts in av andra större lån.

Detta vet vi inte tillräckligt mycket om än. Det är därför någonting som vi behöver fortsätta att analysera, och det kommer vi också att göra.

Fredrik Engström, Svensk Inkasso: Jag är ordförande i Svensk Inkasso som är branschorganisation för de svenska inkassobolagen. Jag vill koppla vidare lite grann när det gäller det som både Kronofogdemyndigheten och Finansinspektionen har sagt här rörande skultsättningen. I de offentliga registren, det som Kronofogdemyndigheten har tillgång till och även sådana uppgifter som till viss del Finansinspektionen har tillgång till, får man inte hela bilden av hur skultsättningsproblematiken ser ut.

Vad gäller budget- och skuldrådgivningen är bankernas erfarenhet att den varierar stort i landet. Ibland är den ganska bra, ibland är den bra men med långa väntetider och ibland är den inte särskilt omfattande. Här välkomnar vi förslag till förbättringar. Hos inkassobolagen får vi en mycket tidigare bild av vem som är skuldsatt och hur den skuldsättningen ser ut. Jag tittade på statistiken från branschen för 2018, som är de senaste siffror jag har tillgång till. Det året registrerades ungefär 8,9 miljoner inkassoärenden hos de svenska inkassobolagen, men bara 14 procent av dem hamnade sedermera hos Kronofogden. Det innebär att det finns ett mörkertal på ungefär 86 procent skulder som stannar hos inkassobolagen.

Detta är både positivt och negativt. Det positiva är att skulderna stannar hos inkassobolagen, att man lyckas lösa dem där genom avbetalningsplaner och annat och att personerna inte behöver hamna i en utmätningssituation eller få ett betalningsföreläggande hos Kronofogden. Men det är också ett stort mörkertal, och med nuvarande lagstiftning finns det ingen möjlighet för inkassobolagen att så att säga berätta om dessa skulder. Vi får inte rapportera några uppgifter till exempelvis kreditupplysningsbolag eller någon utomstående på grund av inkassosekretessen i inkassolagen. Det gör att mörkertalet på grund av hur lagstiftningen är utformad blir mycket stort.

Ordförande: Tack för ett bra tydliggörande gällande inkassolagen!

Mikael Eskilandersson (SD): Fru ordförande! Min fråga handlar om barns skulder som riskerar att följa med in i vuxenlivet. Den riktar sig främst till Kronofogdemyndigheten.

Jag har förstått det som att barns skulder nästan uteslutande beror på brottslighet där barnet åläggs att betala skadestånd. Med tanke på att ungdomsrån med svenskfientliga inslag har ökat och att det i förlängningen bör leda till att fler barn döms och därmed får skulder som ska drivas in har vi en önskan att denna skuld helst ska vara reglerad innan barnet blir vuxet så att alla möter vuxenlivet på lite mer lika villkor.

Jag undrar hur ni ser på att införa utökade möjligheter att kräva skadestånd av föräldrarna och om det är en möjlig väg att minska antalet barn som kommer in i vuxenlivet med skulder.

Cecilia Hegethorn Mogensen, Kronofogdemyndigheten: Man säger ju att skomakaren ska bli vid sin läst, och jag tror att jag håller mig till det mer utsökningsrättsliga området. När det gäller den typ av frågor som har att göra med den straffrättsliga processen men också ansvaret för föräldrar har vi nog inte tillräckligt på fötterna för att kunna göra den analys som du efterfrågar, tyvärr.

Ordföranden: Är det någon annan som vågar sig på ett svar i denna angelägna men svåra fråga? Nej.

Jag har fått veta att statsrådet är på ingång. Vi släpper in en fråga till så länge.

Martina Johansson (C): Fru ordförande! Tack för bra föredragningar med spännande förslag, som vi absolut kan fundera på och diskutera vidare!

Jag funderar över hur Konsumentverket tillsammans med SKR eller andra kan jobba så att vi får ett ännu bättre stöd och om man kan ha en lokal budget- och skuldrådgivning. Jag tänker på det som några kommuner vittnar om – att Hallå konsument har gjort att man minskat den lokala kommunala konsumentvägledningen. Min fundering är på vilket sätt man kan samverka så att vi får en lokal budget- och skuldrådgivning, även i de kommuner som kanske har 5 000 invånare, där eventuellt Konsumentverket eller någon annan organisation ska ta ett större ansvar.

Malin Lindquist Skogar, Konsumentverket: En reflektion angående Leif Klingensjö är att man möjligen skulle kunna skilja ut den kommunala budget- och skuldrådgivningen. Den är till skillnad från konsumentvägledningen lagstadgad, så den utveckling vi haft på konsumentvägledningssidan – att många kommuner delvis på grund av inrättandet av den nationella tjänsten har valt att lägga ned den – skulle vi förhoppningsvis inte se på budget- och skuldrådgivningssidan.

Men jag tror att om man skulle gå vidare med en sådan tanke skulle man titta på de nordiska länderna och se hur det nationella och det lokala skulle kunna jobba i mycket nära samverkan, för budget- och skuldrådgivning är ju ett personligt möte och en långsiktig – ibland flerårig – kontakt medan budget- och konsumentvägledningsfrågorna kanske lämpar sig bättre att ta i en kort kontakt.

Jag tror att de kommuner som har väldigt lite resurser behöver komma samman och samarbeta. Så är det i många delar av landet i dag – man köper helt enkelt budget- och skuldrådgivning från en grannkommun för att lösa sin situation. Men precis som Bodil beskrev kan det faktiskt handla om att lämna ut en skuldsaneringsblankett.

Vi har ju sagt att man möjligtvis skulle kunna skriva in i socialtjänstlagen att budget- och skuldrådgivningen förutom att innehålla det budget- och skuldrådgivande samtalet även ska innehålla förebyggande arbete och samverkan. Genom att samverka kan man ju ta stöd av kollegorna som jobbar inom ekonomiskt bistånd men också av ideella krafter i det civila samhället.

Bara att lägga till de två delarna i lagstiftningen skulle kunna tydliggöra uppdraget men också underlätta uppdraget, tänker jag.

Bodil Hallin, Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare: Precis som Malin på Konsumentverket säger är det kanske för detaljerat att lagstadga hela

Konsumentverkets rekommendation. Det vore givetvis vår önskan, men om vi får med förebyggande arbete och samverkan är mycket vunnet.

Jag skulle också vilja kommentera detta med en nationell budget- och skuldvägledning. Det kan vara ett bra sätt att sänka tröskeln så att fler lättare får kontakt. Men där vill jag passa på att lyfta fram det som Konsumentverket skriver i slutrapporten om överskuldsättningsprojektet – att det troligtvis leder till ett kraftigt ökat inflöde hos de kommunala budget- och skuldrådgivningarna eftersom fler då får kännedom om att verksamheten finns. Det är ju så många i dag som inte känner till budget- och skuldrådgivningen, för vi mäktar inte med att marknadsföra oss. Det bör man beakta vid införandet eller övervägandet att införa en nationell vägledningstjänst – att först stärka de lokala budget- och skuldrådgivningarna.

Leif Klingensjö, Sveriges Kommuner och Regioner: De små kommunerna behöver Konsumentverket. Egentligen behöver alla kommuner det i den här frågan. Det handlar om kompetens. Men det ser väldigt olika ut där ute, så vi måste samarbeta om dessa frågor och försöka få till en verksamhet som är bra och kan vara förebyggande.

Sedan får inte rekommendationerna vara för detaljerade, för då kommer det inte att funka oavsett om det är lagstiftning eller ej. Man måste slå fast att det grundläggande arbetet med dessa frågor är lokalt, i alla fall i det skedet, för det sitter nära ihop med socialtjänsten och ekonomiskt bistånd och alla de sakerna. När man bestämmer sig för det blir det vissa saker man måste göra, fundera på och stimulera.

Ordföranden: Då avbryter vi frågestunden en liten stund och välkomnar statsrådet Lena Micko. Ledamöter som har ställt frågor och ledamöter som vill ställa en fråga till statsrådet kan signalera till mig, så tar vi in er.

Statsrådet Lena Micko (S): Jag vill säga tack för inbjudan till utskottsledamöterna och fru ordförande. Detta är en viktig fråga, och jag tänkte redogöra lite grann för regeringens arbete. Men först några inledande ord.

Hög skuldsättning i förhållande till egna ekonomiska förutsättningar vet vi kan leda till stora problem, inte bara för enskilda utan även för närstående och hela familjer. Förutom ekonomiska problem visar forskningen på stort lidande och kostnader förknippade med ohälsa på många sätt. Det är därför viktigt att staten och kommunerna tillsammans tittar på vad man kan göra för att problemen i möjligaste mån ska kunna undvikas.

Utvecklingen har förstås många orsaker, men lättillgängliga krediter, otydliga betalningsupplägg och påträngande marknadsföring lyfts ofta fram som bidragande faktorer. Studier visar också att många konsumenter har bristande kunskaper om privatekonomiska utgifter och saknar buffert för oförutsedda utgifter.

Antalet personer med skulder hos Kronofogdemyndigheten har minskat något under de senaste åren, men skuldbeloppet fortsätter att öka. Också antalet personer som får sin första skuld hos Kronofogden och antalet ansökningar om betalningsförelägganden har ökat. Många personer har dessutom haft skulder hos Kronofogden under mycket lång tid, och detta utan att kunna bli skuldfria.

Frågan om hushållens skuldsättning har varit föremål för en rad insatser under senare år. Det gäller både konsekvenser som handlar om den finansiella stabiliteten och enskilda konsumenters skuldsättning. Det är ju det sistnämnda som är temat här i dag. Jag vet att Per Bolund var här i civilutskottet för fem år sedan, i samband med en offentlig utfrågning om konsumtion på kredit. Då pågick ett arbete inom Regeringskansliet med en strategi för att motverka överskuldsättning.

Strategin mot överskuldsättning presenterades i budgetpropositionen för 2016. Den innehåller en rad åtgärder som till stora delar har genomförts. Det handlar bland annat om ny lagstiftning med ett starkare konsumentskydd för högkostnadskrediter, skuldsanering och spel om pengar.

I september 2018 infördes ändringar i konsumentkreditlagen som syftar till att färre människor ska riskera att hamna i överskuldsättning på grund av högkostnadskrediter. Dessa krediter, som ofta kallas snabbblån eller sms-lån, omfattas numera dels av ett räntetak och dels av ett kostnadstak. Lånen måste också ha varningstext.

Den nya skuldsaneringslagen trädde i kraft för drygt tre år sedan. Den gör det enklare för personer med omfattande skuldsättning att ansöka om skuldsanering. Även enskilda företagare kan göra detta. Men många kommunala budget- och skuldrådgivare noterar att fler personer än tidigare har skulder till följd av till exempel spel om pengar.

När det gäller spel om pengar hade 2018 omkring 45 000 personer spelproblem. Den omfattande marknadsföringen kan antas ha bidragit till denna ökning.

Spelmarknaden har omreglerats. Det krävs numera licens för att verka på den svenska marknaden. För att få licens måste företaget betala skatt och visa att man agerar ansvarsfullt, bland annat genom att se till att personer som anmält sig till avstängningsfunktionen Spelpaus inte erbjuds möjligheter att spela. Företagens marknadsföring ska vara måttfull.

Förutom lagstiftningsåtgärder för att motverka överskuldsättning har uppdrag om att personer med skuldproblem lättare ska få hjälp getts till Konsumentverket. Det handlar dels om uppdrag angående rekommendationer för budget- och skuldrådgivning, vilket jag hörde att ni pratade om när jag kom in i salen, och dels om uppdrag som syftar till fördjupad samverkan mellan olika samhällsaktörer för att motverka överskuldsättning. Därtill har berörda myndigheter – Finansinspektionen, Konsumentverket, Kronofogdemyndigheten och Spelinspektionen – fått vassare verktyg och i flera fall också mer resurser. Myndigheterna bedriver tillsyn och utfärdar tillstånd och licenser. De gör dessutom kartläggningar och uppföljningar.

Ett uppdrag har getts till Statskontoret om att också utreda det delade tillsynsansvaret mellan Finansinspektionen och Konsumentverket enligt konsumentkreditlagen.

Nyligen har regeringen beslutat om en proposition om att krediter inte får vara förstahandsalternativ för betalning vid e-handel om det finns andra betalningsalternativ. Jag skulle också vilja nämna några av de framsteg som vi ändå kan se har gjorts under de senaste åren.

Positivt är att betydligt fler personer har ansökt om och beviljats skuldsanering sedan den nya skuldsaneringslagen trädde i kraft. De tre senaste åren har i genomsnitt närmare 20 000 personer per år ansökt om skuldsanering. Det är drygt dubbelt så många per år som före den nya lagstiftningen.

När det gäller att stötta personer med ekonomiska problem är de kommunala budget- och skuldrådgivarna mycket viktiga. Det är en obligatorisk verksamhet i alla kommuner, som vi vet, men jag tycker att man ska vara medveten om att kännedomen om verksamheten varierar. Den utvärdering som Konsumentverket gjort av rekommendationerna som verket tagit fram tyder på att det är ett bra stöd men att kötiderna på många håll fortfarande är alltför långa. I många kommuner bedrivs också förebyggande arbete i mycket begränsad omfattning.

Lagstiftningen om högkostnadskrediter, spel och skuldsanering är ganska nyligen genomförd. Jag skulle vilja understryka att det är viktigt att följa upp effekterna och även justera om behov finns. Det tror jag att man ska vara öppen för att undersöka.

Riksrevisionens slutsats i den granskning som nyligen gjorts av konsumentskyddet på det finansiella området är att det är bättre än tidigare. Man konstaterar också att regeringens styrning har blivit tydligare och att myndigheterna stärkt sina interna processer. Regeringen kommer att återkomma i mars med en skrivelse med anledning av denna granskning.

När det gäller högkostnadskrediterna kan det antas att de mest riskfyllda har försvunnit från marknaden. Finansinspektionens kartläggningar av lån utan säkerhet, alltså blacolån, visar däremot att dessa har ökat i omfattning – det gäller särskilt större lån – och att en alldeles för stor del av dem går till inkasso.

Statskontoret ser i sin analys av det delade tillsynsansvaret mellan Finansinspektionen och Konsumentverket både för- och nackdelar med det delade ansvaret för konsumentkrediter. Man ser att det på vissa sätt behöver analyseras och tittas på när det gäller effektiv tillsyn. Därför vill jag säga att detta är en fråga som regeringen nu tittar på, och vi kommer att återkomma också i den frågan.

Omregleringen av spelmarknaden har lett till en betydligt bättre kontroll av marknaden. Bland annat har nu ungefär 50 000 personer valt att stänga av sig från spel genom Spelpaus.

En annan viktig del i spelreformen är bonusbegränsningen. Här pågår en utredning som kommer att ligga till grund för ytterligare skärpningar om det skulle behövas. Det finns en utredning av det.

Avslutningsvis vill jag passa på att berätta att vi på dagens regeringssammanträde har fattat ett antal kloka beslut. Jag ska inte redogöra för alla, bara för två saker.

Vi har beslutat om ett nytt uppdrag till Konsumentverket som handlar om att i nära samarbete med Finansinspektionen och Kronofogdemyndigheten göra en analys av situationen på marknaden för konsumentkrediter och riskerna för överskuldsättning. I uppdraget ingår också att lyfta fram områden där verket ser utrymme för förbättringar av konsumentskyddet.

Dessutom har vi gett ett uppdrag till Konsumentverket om att utveckla ett behovsanpassat konsumentstöd. Det gör vi eftersom vi ser ett behov av att identifiera och stödja olika samhällsaktörer som har förutsättningar att hjälpa konsumenter med särskilt behov av stöd. Förutom kommunala konsumentvägledare och budget- och skuldrådgivare kan det handla om andra aktörer – föreningar, yrkesföreningar och andra organisationer – som är viktiga i detta sammanhang. Jag vill understryka att det också handlar om de grupper som behöver särskilt stöd. Det kan vara äldre men också andra grupper.

Det är lite av nuläget. Jag vill avsluta med att säga att detta verkligen är ett gemensamt arbete. Vi är en bit på väg, men naturligtvis återstår en hel del att göra.

Ordföranden: Då går vi vidare i frågeordningen.

Jon Thorbjörnson (V): Tack för alla bra föredragningar!

Kronofogden tog upp preskriptionstid för skulder. Det är ett system som man har i Finland, som det också refererades till. Där har man preskriptionstider på 15 och 20 år, där den senare tiden bland annat rör skulder som grundar sig i brott.

En preskriptionstid skulle kunna ge en person ett litet ljus i mörkret, ett ljus i tunneln. En skuld kan ju faktiskt bli en sorts livstidsdom som man får dras med hela livet. Det finns många svårigheter i samhället för den som är överskuldssatt, sådant som vi andra kanske inte reflekterar över.

Min fråga är lite allmänt ställd. Jag vet inte om Kronofogden skulle kunna utveckla det lite mer, detta om fördelar och nackdelar med att införa ett sådant system. Även kreditgivare och övriga kanske har synpunkter på fördelar och nackdelar med ett liknande system i Sverige.

Cecilia Hegethörn Mogensen, Kronofogdemyndigheten: Jag kan säga samma sak i fråga om absolut preskription som när vi pratar skuldregister: Det är *en* lösning av ett behov. Jag tror att det som flera här i dag har identifierat är att både skuldsatta och kreditgivare har behov av ett incitament men också en gemensam bild av en kortare tid för lånet. Jag ska förklara lite närmare vad jag menar.

Vi hörde ordföranden i budget- och skuldrådgivarnas förening tala om ett amorteringskrav för konsumentkrediter. Vi har också hört flera ta upp frågan om att ha en avbetalningstid som sammanfaller med livslängden för varan. Jag skulle vilja säga att frågan om absolut preskription är lite grann på samma tema. Det handlar ju om att motverka det som ledamoten nämner, nämligen att man sätter sig i skuld livslångt. Vi tror att det är viktigt att hitta ett system där skuldsättning blir mer förutsebar och där man kanske gör och har incitament att göra en lite mer grundlig kreditprövning.

I dag är det frestande att låna ut pengar till unga personer, tror jag, för man vet att det finns ett helt liv att få tillbaka pengarna under. I kombination med det som jag och flera andra varit inne på, nämligen att man räknar av ränta och kostnad före kapital, gör det att det är ganska gynnsamt att låna ut pengar även till personer som inte riktigt förmår betala tillbaka.

Det är väl svaret. Det är en lösning, och jag vet att den inte är okomplicerad. Men behovet ser vi tydligt.

Fredrik Engström, Svensk Inkasso: Frågan om slutlig preskription har varit uppe i debatten vid många tillfällen och till och med behandlats i ett par olika statliga offentliga utredningar, men det har inte lett till någon lagstiftning i Sverige. Jag tror att bakgrunden till det är att man när man väl analyserat förslagen har sett det lite som att det handlar om att skjuta mygg med elefantbössa, alltså att ändra lagstiftning som gäller för ett mycket stort antal fordringar för att lösa ett problem som i det stora hela berör ett ganska litet antal människor.

De argument mot slutlig preskription som tidigare har framställts tycker jag håller än i dag. Vi har skuldsaneringen som den yttersta möjligheten för den som är överskuldssatt att ansöka om. Vill man göra några justeringar bör man göra dem i skuldsaneringslagen så att man får en träffsäker lagstiftning som verkligen riktas mot de personer som faktiskt befinner sig i denna problematiska situation.

Inkassobranschen har tittat på frågan om slutlig preskription tidigare, och vår analys är att det skulle påverka betalningsmoralen i samhället negativt om man visste att man utan någon ansökan eller annan kvalificerande åtgärd skulle bli fri från sina skulder efter en viss tid. Det tror vi skulle vara dåligt för såväl kreditsamhället som den allmänna betalningsmoralen i samhället.

En sådan fråga behöver alltså utredas noggrant. Det kan vara lockande att tänka att det löser problemen i ett sådant här sammanhang, men vår uppfattning är att det är en alltför kraftfull åtgärd som inte blir träffsäker.

Robert Hannah (L): Det är väldigt spännande att vara här och lyssna! Jag har suttit i det här utskottet i sex år, så jag känner mig som en av åldermännen här – det är jag och Emma Hult – och har hört mycket av detta tidigare. Min sammanfattning är att det har gjorts bra saker, men det finns mycket kvar att göra.

Min största invändning mot den utveckling som skett med amorteringskrav, särskilt riktade mot unga, är att det i dag är lättare för den breda massan att ta ett blancolån – det vill säga ett lån utan säkerhet – än att få ett lån med säkerhet. Det är egentligen svaret på varför konsumtionslånen har ökat. Jag tror att vi behöver gå tillbaka till och försöka inrikta oss på lån *med* säkerhet för den breda massan.

Jag tror att vi kan dela upp problemet i två områden. Det är stora grupper, särskilt unga, som behöver lån till bostäder eller större insatser som inte får det i och med amorteringskraven. Vi behöver ändra det. Men det är också gruppen personer som hamnar på obestånd på olika sätt.

Jag menar att vi måste vara mer pro market och mindre pro business, det vill säga att jag tycker att vi ska ha en sund marknad. Jag tycker inte att vi ska ha en marknad där företag kan sko sig på alla möjliga olika sätt.

Många av er har föreslagit mer pengar till olika myndigheter och insatser, register och liknande. Men jag börjar landa i att det i mångt och mycket handlar om vanligt bondvett. Jag sitter bredvid en centerpartist, så jag kanske får säga så.

Jag jobbar med rätt många ungdomar som kommer från förorterna, och det jag ser är att företag räknar med att man kan låna ut en massa pengar till dem. Man vet att vissa inte kommer att kunna betala, men man går med vinst ändå. Man vet att en hel del av dem betalar så att man går med vinst, men man räknar med att alla inte kommer att kunna betala och gör en vinst på det projektet.

Min fråga gäller bristande kreditkontroll. Kronofogden kan vara världens bästa; vi har en väldigt duktig kronofogde och ett väldigt bra system för att samla ihop pengar från människor i skuldsättning. Den fråga jag skulle vilja ställa, särskilt till Kronofogden och kanske till Konsumentverket, är om det inte borde vara så att man inte ska få begära tillbaka pengar om man har gjort bristande kreditkontroll. Om jag lånar ut pengar till Martina och hon är skuldsatt, då kan jag ju räkna med att hon inte kan betala tillbaka.

Borde vi inte ändra lagstiftningen så att vi är mer pro market, det vill säga att vi gynnar de företag som är seriösa och inte gynnar dem som är oseriösa?

Kristina von Dolwitz, Sveriges Konsumenter: Det var en bra sak ledamoten tog upp där. Det är precis det vi har skrivit i vårt arbete. Vi tog för något år sedan fram en ståndpunkt om överskuldsättning, en fråga som engagerar Sveriges Konsumenter väldigt mycket. Vi är mycket oroade över utvecklingen.

Det vi ser som angelägna förslag är framför allt att långivarna och kreditgivarna behöver ta större ansvar för situationen som uppkommer. Kronofogden talade om incitament. Jag skulle vilja att vi också talade om skärpta krav på kreditprövning. Om man inte sköter sin kreditprövning bör det få konsekvenser. Ett förslag är att det i så fall skulle kosta mer att vända sig till Kronofogden.

Vi har förstås andra förslag som jag kan nämna, men det var det jag ville säga i det här läget. Om det är någon av riksdagsledamöterna som är intresserad av vad vi har tagit fram för förslag har vi en broschyr. En del kanske har fått den, men jag har några med mig och det går också bra att beställa. Det går bra att komma fram till mig efteråt.

Anna Hult, Konsumentverket: Just frågan om vad som händer vid bristande kreditprövning, om man på ett annat sätt kan lägga det ansvaret på kreditgivaren, utreddes i utredningen om högkostnadskrediter. Den frågan har man alltså tittat på ganska nyligen, och det var ganska besvärligt att komma fram till hur man skulle kunna göra det på ett effektivt sätt.

Det gäller nog att rikta in sig på steget före – att dessa krediter inte ska beviljas från första början. Man ska göra en gedigen kreditprövning av konsumenterna redan när de söker.

Ordföranden: Då tänkte jag ta mig friheten att ställa en fråga till. Vi kommer snart att gå in i nästa runda.

Spelbranschen, nätkasino och spelmissbruk har varit föremål för många av de anföranden som har hållits, och därför tänkte jag också ge möjligheten till de två representanterna Gustaf Hoffstedt från Branschföreningen för onlinespel och Jenny Nilzon från Spelbranschens Riksorganisation att ge sin syn och reflektion på detta.

Jag har en konkret fråga. Det är ju förbjudet att spela på kredit men inte med kreditkort. Skulle ni vilja kommentera det, eftersom det har varit ett förslag från några av talarna? Kanske Gustaf Hoffstedt kan börja.

Gustaf Hoffstedt, Branschföreningen för onlinespel: Tack för frågan! Jag heter Gustaf Hoffstedt och kommer från Branschföreningen för onlinespel, alltså spel som sportvadslagning och onlinekasinon.

Vad gäller förbudet mot att erbjuda spel på kredit är det till att börja med en sanning med modifikation. När riksdagen lagstiftade om den nya spelregleringen beviljades ett undantag för politiska partiers spelbolag att erbjuda spel på kredit, medan övriga spelbolag är skyldiga att inte erbjuda spel på kredit. Det är ett viktigt tillrättaläggande.

Vad gäller kreditkortsförbud tänker jag att en mycket svår avvägning är det här som vi kallar för kanalisering, det vill säga hur stor andelen spelkonsumenter är som spelar på den licensierade spelmarknaden och hur stor andelen spelkonsumenter är som vänder sig utanför den svensklicensierade spelbranschen. Tyvärr är andelen som väljer bort det svenska licenssystemet redan i dag alldeles för stor. Det är som ett läckande såll. Den fina reglering som vi har ger tyvärr läckor ut till den olicensierade spelmarknaden, eftersom de svenska spelkonsumenterna anser att det är alltför stora regulatoriska hinder på licensmarknaden.

Om man skulle införa ett kreditkortsförbud skulle det därför upplevas som ytterligare ett hinder, det vill säga ytterligare ett incitament att söka sig bort från den svenska licensmarknaden. Jag uppskattar att omkring en fjärdedel av allt onlinekasinospel i dag sker utanför det svenska licenssystemet, och det är ju ingen djärv gissning att de som är snabbast med att söka sig bort från det svenska licenssystemet är högvolymspelare, alltså ofta problemspelare. De har redan lämnat det svenska licenssystemet. Om man då för in ytterligare saker som gör spelande i licenssystemet svårare tror jag inte att det skulle främja konsumentskyddet, snarare tvärtom.

Avslutningsvis har jag ett inspel om det som statsrådet Micko tog upp om spelpaus, alltså den centrala självavstängningen. En av de mest fantastiska sakerna med den nya regleringen av det svenska spelsystemet är ju att man kan stänga av sig hos Spelinspektionen. På en enda gång stänger man av sig hos samtliga licensierade spelbolag – ännu ett skäl till att det är så viktigt att upprätthålla kanaliseringen.

Skulle man inte kunna överväga att göra någonting liknande vad gäller snabbblån, det vill säga att staten erbjuder en central självavstängning så att man registrerar sig en gång hos motsvarande myndighet och sedan är man avstängd från samtliga sms-lån eller snabbblån?

Jenny Nilzon, Spelbranschens Riksorganisation: Jag vill också inleda med att tacka för frågan och för att vi får vara här. Jag representerar både digitala spelaktörer och de som erbjuder fysiskt spel, något som faktiskt fortfarande finns.

Vi är väldigt nöjda och tacksamma över att vi faktiskt har en ny spellag på plats sedan ett år tillbaka, och vi är hoppfulla att den kommer att hjälpa oss med ett ökat konsumentskydd. Det är nämligen det vi driver i den organisation som jag representerar: att spel ska vara underhållning. Man ska spela för att det är roligt, och man ska spela för de pengar som man har råd att förlora, ingenting annat.

Om man hamnar i överskuldsättning på grund av spel är det väldigt beklagligt, och det är tråkigt när vi hör varje presentatör här i dag nämna spel. Det är ju ingenting som är långsiktigt hållbart för vår bransch, utan det är någonting som vi verkligen engagerar oss i och arbetar för att det inte ska förekomma.

Det finns inga enkla lösningar, men i den nya lagen finns det någonting som heter omsorgsplikt. Det innebär att vi ska värna om varje konsument, framför allt utifrån ett riskperspektiv. Vi ska följa spelarna och se så att de inte får ett konstigt spelmönster, till exempel helt plötsligt börjar spela för mer pengar än de har gjort tidigare. Då har vi en skyldighet att kontakta konsumenten på olika sätt, vilket också görs.

Efter det här första året med ny spellag väntar jag med spänning på att se hur det har påverkat utvecklingen i Sverige och för svenska spelkonsumenter. Vi har ett möte med Spelinspektionen om ett par veckor där vi bland annat ska följa upp det här.

Kan vi göra mer? Absolut, självklart. Det här är ett stort problem, och spelbranschen och alla som erbjuder köp av något slag har såklart ett ansvar för konsumenterna. Samverkan är någonting som vi jobbar mycket med. Vi har arbetsgrupper där den här frågan diskuteras, men vi skulle gärna samverka även med Konsumentverket och Kronofogdemyndigheten och ta med oss in i dialogen vad ni har lärt er utifrån de tidigare spelare med problem som ni möter.

Vi ställer också krav på medierna att se till att inte ha både spelreklam och kreditgivningsreklam intill varandra. Det är en sådan konkret åtgärd som vi jobbar för. Men precis som Gustaf Hoffstedt var inne på: Kreditgivarna för vi dialog med, för vi vill inte heller att någon ska spela för pengar som de inte har. Skulle man kunna stänga av sig från krediter så välkomnar vi det.

Inga-Lill Sjöblom (S): Jag skulle vilja ställa min fråga till de kreditgivare som är här i dag. Tack också till alla andra som är här; det har varit en intressant förmiddag!

Betala nu, betala senare eller betala mindre varje månad – det är liksom den reklam vi har nu. Utifrån ett konsumentperspektiv vore det bra om det slutgiltiga beloppet visades i nominella termer för både krediter och andra lån. För väldigt många är det nämligen svårt att räkna såväl på procent som på effektiv ränta. Hur ser ni på det? Gör ni någonting åt det? Förbättras det?

Lars Zacharoff, Finansbolagens Förening: Från finansbolagens sida har vi en fortlöpande dialog med Konsumentverket, och vi försöker självklart att ta stor hänsyn till vad Konsumentverket tycker och tänker i de här frågorna. Jag tror att det har förbättrats väsentligt.

David Josefsson (M): Min fråga går till Lena Micko. Det var en intressant dragning av vad regeringen gör för insatser. Som civilminister har Lena Micko också ansvar för kommuner och regioner, och det var ett antal föredrag här tidigare där det talades om hur skulder till det offentliga ökar. *Uppdrag granskning* hade för ungefär ett år sedan ett reportage om att ärenden från kommuner och regioner till Kronofogden hade ökat explosionsartat.

Jag funderar därför lite grann på hur regeringen ser på just det offentliga – alltså kommuners, regioners och övriga myndigheters – roll och ansvar när det gäller överskuldsetting och att driva skulder till Kronofogden.

Statsrådet Lena Micko (S): Först vill jag säga att vi kan se att skulderna som gäller det allmänna har minskat. Det är naturligtvis viktigt. Jag vill också understryka att vi har ett uppföljningsansvar när det gäller myndigheter, kommuner och regioner. Vi har all anledning att också se vad som är orsakerna till detta för att kunna minska problemen ytterligare men också se på vilket stöd man behöver.

Jag vet att detta är en diskussion som förs i flera kommuner, så det finns all anledning för regeringen att se om något ytterligare behövs. Om vi ser en minskning av skulderna som gäller det allmänna tror jag att det har betydelse att följa upp det. Det är mer en allmän kommentar.

Cecilia Hegethörn Mogensen, Kronofogdemyndigheten: Jag vill också gärna förtydliga och kanske komplettera bilden lite grann när det gäller de statliga skulderna.

Det är ju så att ansvarsfördelningen inom staten enligt lag beslutad av riksdagen är sådan att statliga myndigheter ska använda sig av Kronofogden för att driva in sina krav. Vi hörde Fredrik Engström från Svensk Inkasso nämna att så mycket som 86 procent, tror jag, drivs in av inkassobranchen utan att gå till Kronofogden. Men staten har alltså inte någon inkassoverksamhet, utan det är vi på Kronofogden som är inkassoverksamheten. Jag tror att man ska vara medveten om det när man talar om att så många skulder härrör från statliga aktörer.

Jag vill också förtydliga det som jag nämnde i mitt anförande, nämligen att vi har en samverkan med de statliga myndigheterna för att så långt det är möjligt motverka att skulder behöver gå så långt som till Kronofogden. Bland annat har det varit väldigt framgångsrikt med Centrala studiestödsnämnden, CSN, när det gäller studielån och liknande. Vi kommer också att arbeta mer framöver med Skatteverket kring hur man på olika sätt kan minska inflödet till oss.

Fredrik Engström, Svensk Inkasso: Jag hörde mitt namn nämnas här, så jag tar tillfället i akt. När det gäller den statliga indrivningen av privata skulder noterar vi från inkassobranchens sida att det som möjliggör för inkassobranchen att driva in en så stor andel skulder utan att blanda in Kronofogden är just möjligheten till flexibla lösningar med gäldenärerna, det vill säga möjligheten att komma överens med gäldenärerna om till exempel räntestopp, som har föreslagits här, eller ett ackord där man sätter ned skulden en viss summa. Man kan också få möjlighet att delbetala skulden över en viss tid i en takt som fungerar med privatekonomin så att man slipper en utmätning av en fastighet eller något annat.

Från inkassobranchens sida har vi under många år föreslagit att staten egentligen borde tillämpa samma principer som det privata näringslivet när det gäller skuldindrivning, nämligen att behandla gäldenären på ett sådant sätt så att denne inte omedelbart råkar ut för utmätning eller ganska tuffa rättsliga åtgärder. Staten skulle exempelvis kunna jobba mer som inkassoföretagen eller kanske använda sig av inkassoföretagen precis som kommuner och regioner gör.

Man borde också se över den kostnadsbild som finns kopplad till de statliga fordringarna. Det är i dag oerhört mycket dyrare att betala en statlig fordran för sent jämfört med en privat fordran. Kostnaden för att betala ett CSN-lån

för sent är 450 kronor. Du kan alltså få två sådana påminnelser till en total kostnad på 900 kronor, när ett motsvarande privat företag endast hade fått ta ut 60 kronor i avgift för en betalningspåminnelse.

Denna skillnad mellan indrivningen av statliga och privata fordringar har aldrig riktigt motiverats enligt vår uppfattning, och vi vet att väldigt många får sin första betalningsanmärkning just på grund av en statlig fordran snarare än en fordran från det privata näringslivet. Det här är en viktig del att väga in när vi tittar på skuldsättningsproblematiken i samhället.

Statsrådet Lena Micko (S): Jag glömde en sak som jag kom på när Kronofogdemyndigheten talade, och det är att det pågår en utredning som gäller bostadsbidrag och underhållsstöd. Den utredningen kommer att redovisa förslag som handlar om minskade skulder om ungefär ett år.

Mikael Eskilandersson (SD): När vi nu har möjlighet att ställa frågor direkt till regeringen har jag en fråga till Lena Micko.

Vi fick tidigare höra att det är väldigt viktigt att man sparar. Då undrar jag vilket ansvar regeringen anser sig ha för de signaler den skickar ut. På ett vanligt konto har man ju i princip ingen ränta, och skatten gör att den lilla ränta man får blir ännu mindre. Regeringen har höjt skatten när det gäller ISK-konton, men samtidigt tycker regeringen att det är helt okej att man har räntebavdrag till och med på högkostnadskrediter och sms-lån.

Hur ser regeringen långsiktigt på detta? Vilka signaler vill man skicka ut?

Statsrådet Lena Micko (S): Detta är inte riktigt min fråga, men rent allmänt är det naturligtvis viktigt att följa utvecklingen på området. Jag kan inte ge något detaljerat svar på det, men det får vi säkert anledning att diskutera.

Robert Hannah (L): Min fråga handlar om partilotterierna. För ett par år sedan infördes skriftlighetskrav vid telefonförsäljning, och då riktade Alliansen ett tillkännagivande om att detta också ska gälla partilotterierna.

Riksdagen har alltså sagt vad den tycker, men regeringen har fortfarande inte återkommit. Det verkar också finnas andra typer av förmåner som endast gäller för partilotterier. Samtidigt har det förekommit uppgifter, till exempel 2007, om att A-loterierna, som ägs av Socialdemokraterna, har drivit 8 000 fall till Kronofogden.

Min fråga är alltså vad regeringen gör med det tillkännagivande som civilutskottet riktade kring skriftlighetskrav vid telefonförsäljning för Socialdemokraternas lotterier. Min fråga gäller också det här med att krediter kan ges bara för just de här lotterierna.

Statsrådet Lena Micko (S): Detta har regeringen tagit på allra största allvar. Vi beslutade i förra veckan om att vi ska se över lagen om telefonförsäljning och skriftlighetskravet och då även överväga om ytterligare åtgärder behöver

vidtas. Det innebär alla typer av lotterier och allt det som handlar om området över huvud taget.

Ordföranden: Min fråga går till Sveriges Kommuner och Regioners representant, som nämner att kommunerna behöver stöd. Vi vet nog alla hur kommunernas ekonomiska situation ser ut framåt.

Ser inte kommunen vinsten i att ha en budget- och skuldrådgivning och att det i slutändan faktiskt sänker de utgifter som både socialtjänsten och kanske även andra delar av kommunens verksamhet har? Vi pratar mycket om förebyggande åtgärder, och sådana bör sättas in tidigt för att det inte ska bli en ibland väldigt stor utgiftspost i slutändan. Ser inte Sveriges kommuner också vinsten i att ha en väl fungerande budget- och skuldrådgivning – väl medveten om att kommunernas förutsättningar ser olika ut?

Leif Klingensjö, Sveriges Kommuner och Regioner: Det här är inte den enda frågan. Det är så mycket prioriteringar därute: utbildning, äldreomsorg och att försöka på tag på personal.

Vi har pratat om lagar och sådant. Man kan avsluta med att säga att vi gillar morötter mer än piskan – kanske morötter som stimulerar en utveckling där vi för erfarenheter mellan kommuner av vad som är bra för ekonomiskt bistånd och minskade kostnader, framför allt för den enskilde.

Det är mycket som händer därute. Det vet ni. Det är verkligheten. Vi har arbetslöshet, och vi har en arbetsförmedling som går på knäna. Man får därför inte genomslag i alla frågor. Jag tycker ändå att det finns en väldigt stark vilja, men vi måste visa på det goda och de ekonomiska fördelarna både för enskilda och för kommunerna för att det ska ta ordentlig fart.

Bodil Hallin, Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare: Det finns ju stora vinster med budget- och skuldrådgivning, och en hel del kommuner ser det. Men precis som Leif Klingensjö var inne på är det stor konkurrens. Om en multisjuk person i en liten kommun behöver assistans och hemtjänst blir det en väldigt stor kostnad, och då ställs detta mot varandra.

Dessutom är budget- och skuldrådgivningen ibland en främmande fågel. Vi arbetar så brett. Vi arbetar med utgifter. Vi kan träffa personer som har villor och stora tillgångar men som ändå är överskuldssatta, och sådant är socialtjänsten inte riktigt bekant med. Och som vi har varit inne på tidigare varierar kunskapen hos chefer och politiker väldigt mycket. Här behöver ett arbete göras, gärna med hjälp av Konsumentverket, för stödet till budget- och skuldrådgivningen har hittills ganska mycket inriktat sig på oss enskilda rådgivare. Det behöver i större utsträckning skickas till politiker och chefer.

Larry Söder (KD): Min fråga riktar sig till statsrådet. Vi har hört lite grann under förmiddagen att det ser olika ut i de olika kommunerna när det gäller

möjligheten till skuldsanering, hjälp och stöd och att det kan vara längre köer i en del kommuner och kortare köer i andra kommuner.

Min fråga till statsrådet är egentligen om man kan tänka sig en annan finansiering till de olika kommunerna så att det blir jämnt över landet, alltså att jag som medborgare i Göteborg får samma möjligheter som den som bor i Umeå eller någon annan kommun. Finns det en möjlighet att man i framtiden kan finansiera detta på annat sätt än endast genom den kommunala budgeten?

Statsrådet Lena Micko (S): Tack för frågan! Det är ingenting som är aktuellt, och jag tror att det kommer att handla om vad som är viktigt att prioritera.

Jag håller med om att man måste se till båda ändarna. Budget- och skuldrådgivning är viktigt därför att det minskar kostnader i en annan ände, och det handlar om att främja och använda sig av de kommuner som också arbetar på det sättet som exempel. Stöd för mer konsumentvägledning och information kring budget- och skuldrådgivning är en nyckelfråga i sammanhanget, och därför har vi gett det här regeringsuppdraget i dag.

På tal om morötter tror jag mycket på att man i andra änden ser att vi tjänar på att göra så här. Nu är det en tuff situation på många håll, men även kommuner som har en tuff situation ser att det spelar roll att faktiskt satsa på förebyggande insatser. Det är en uppgift för regeringen att stödja det arbetet, men jag har svårt att se att vi skulle ge något särskilt statsbidrag till det.

Larry Söder (KD): Tack så mycket för den här förmiddagen! Det är på min lott att tacka er allihop å civilutskottets vägnar. Det har varit väldigt nyttigt. Ni har gett en bild utifrån era situationer, och det tycker vi är jättebra.

Vi har fått möjlighet att ställa våra frågor, och det är värdefullt för oss i vårt fortsatta arbete. Vi tar med oss detta, och vi tror att vårt arbete måste vara inriktat på att minska överskuldssättning med allt vad det innebär för den enskilda i form av lidande.

Avslutningsvis vill jag bara påminna om att dagens utfrågning har tagits upp stenografiskt och kommer att publiceras som en del i riksdagens rapportserie. Utfrågningen har också spelats in och kommer att kunna ses i efterhand på riksdagens webbplats, om ni har missat något. Utfrågningen kommer även att sändas i SVT Forum.

Med detta tackar vi så jättemycket och avslutar detta.

Bildpresentationer från utfrågningen

Konsumentverket

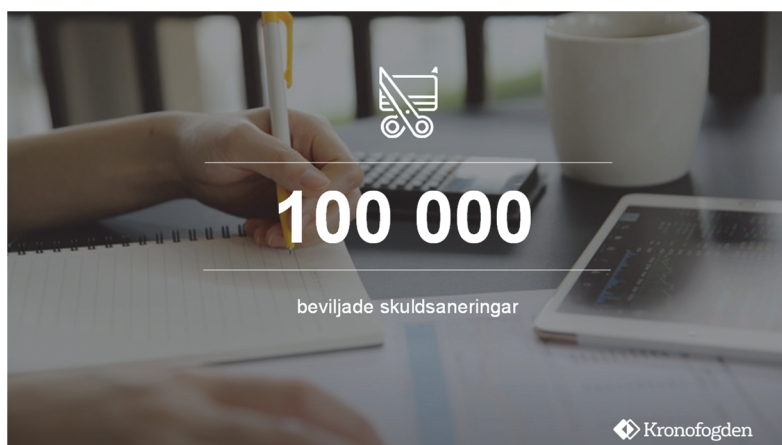
Hur mår din
ekonomi?

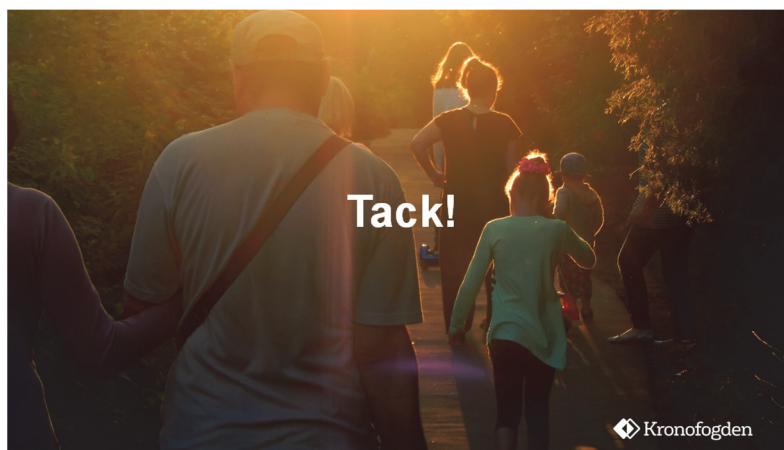

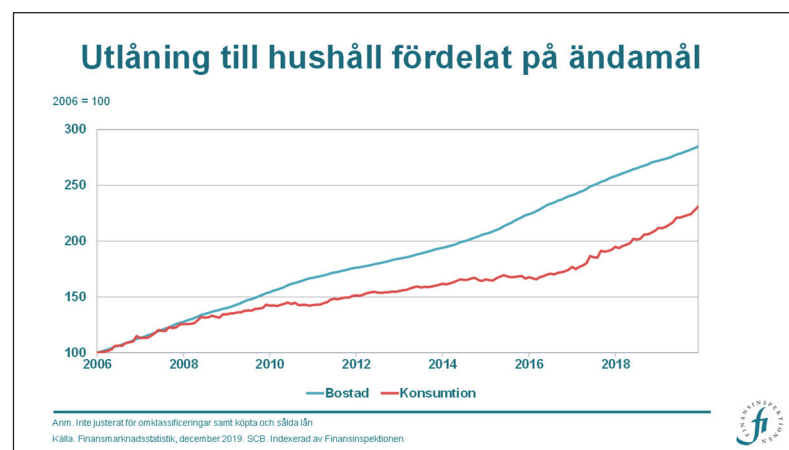
Kronofogdemyndigheten

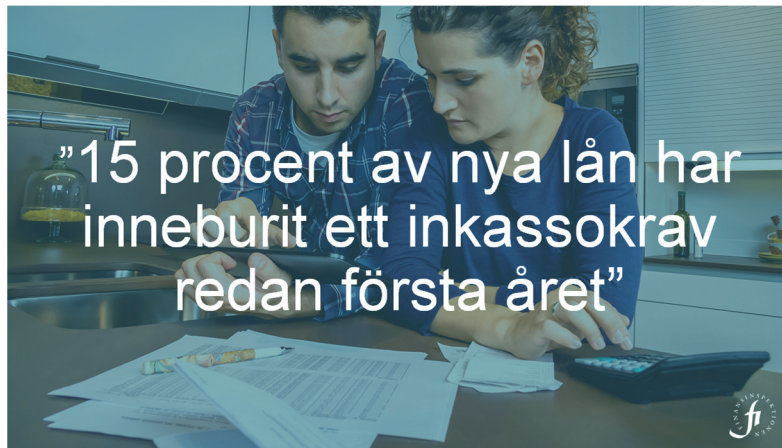

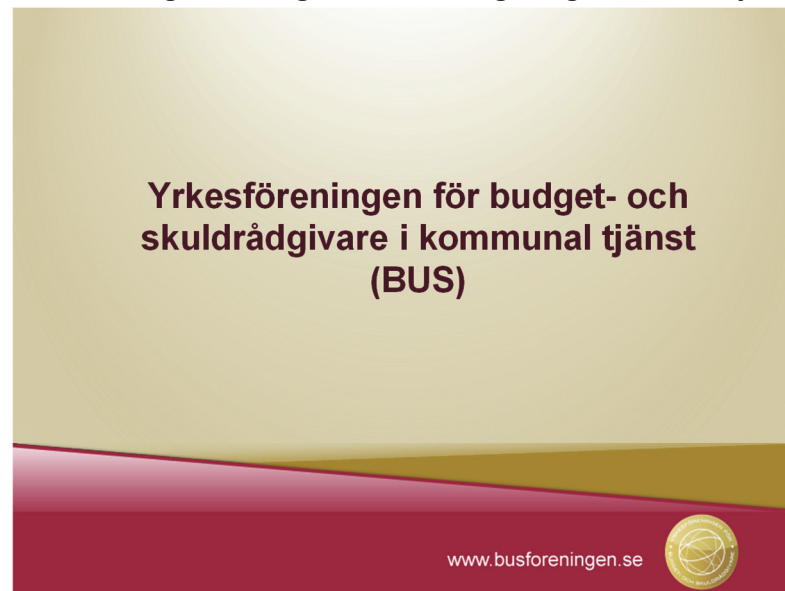

Finansinspektionen

Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivning i kommunal tjänst

**”Överskuldsättning utgör ett
gigantiskt svart hål i rikets finanser.”**

Riksrevisionens rapport RIR 2015:14

**”Den kommunala budget- och
skuldrådgivningen har en central roll när
det gäller stödet till skuldsatta...”**

2019:06 Fördjupad samverkan mot överskuldsättning, slutrapport

www.busforeningen.se

För att säkerställa en likvärdig budget- och skuldrådgivning i hela landet

Lagstadga Konsumentverkets rekommendationer

Skärpt tillsyn via IVO

Öronmärkt statligt stöd,
minst 100 miljoner per år i tre år

Stöd finansieras via avgift på all
konsumtionsutlåning

Finansbolagens Förening

Arbetet mot överskuldsättning

Finansbolagens Förening bildades år 1960 och är en branschorganisation för finansbolag

Föreningens ändamål är att samla branschen och verka för en sund utveckling med beaktande av etiska regler för medlemsföretagen

Medlemmar i föreningen är företag som bedriver finansieringsverksamhet som kreditmarknadsbolag, bank/bankfilialer och sådana bolag som är finansiella institut eller konsumentkreditinstitut

Verksamheter är huvudsakligen leasing, avbetalningsfinansiering, factoring och konsumentkrediter

Arbetet mot överskuldsättning

Finns det behov av ytterligare reglering?

Arbetet mot överskuldssättning

Finansbolagens utgångspunkter

- Möjligheten att kunna låna är i grunden något positivt både för samhället och enskilda individer
- En sund kreditgivning utifrån en balanserad reglering är därför central för ett välfungerande samhälle
- Möjligheten att nyttja krediter av olika slag är viktigt inte minst för den enskilde med begränsade resurser. Regleringar som stramar åt nerifrån - mot dem som redan i utgångsläget har svårt att få lån och redan betalar högre räntor på grund av sämre kreditvärdighet/högre risk - måste ifrågasättas
- Regleringar bör utvärderas - är de:
 1. Motiverade (finns behov av reglering?)
 2. Effektiva (är de evidensbaserade?)
 3. Proportionella (har de önskade effekter för enskilda och samhället i stort?)

Arbetet mot överskuldssättning

Vilka åtgärder kan kreditgivarna bidra med?

- Kreditgivarnas viktigaste bidrag för minska risken för överskuldssättning är att göra kreditprövningar med så god prediktion/träffsäkerhet som möjligt
- Genom förändrad reglering kan tillgången till aktuella och verifierbara data förbättras

Arbetet mot överskuldssättning

Konkreta förslag på ny eller ändrad reglering

Risken för överskuldssättning i följd av att kreditgivningen baseras på felaktiga uppgifter från konsumenten själv eller inaktuella uppgifter från andra källor skulle kunna minska påtagligt genom ny eller ändrad reglering som ger kreditupplysningsföretag och kreditgivare tillgång till:

1. Aktuell lön genom tillgång till uppgifter från arbetsgivardeklarationen på individnivå
I dag bara tillgängligt för vissa myndigheter genom undantag från skattsekretessen – ett utvidgad undantaget för kreditgivning bör utredas.
2. Aktuell inkomst genom tillgång till uppgifter om bidrag och pensioner m.m.
Omfattas idag av sekretess - undantag för kreditgivning bör utredas.
3. Dagsaktuella uppgifter om samtliga skulder från samtliga kreditgivare
Krav på daglig inrapportering av kreditengagemang för samtliga kreditgivare bör utredas.

Exempelvis skulle inrapportering kunna ske till en icke vinstdrivande nationell hubb. Driften kan upphandlas av staten och finansieras genom avgifter från företag med tillstånd för kreditupplysningsverksamhet som får tillgång till uppgifterna från hubben och kan sälja dem vidare i form av kreditupplysningar.

Arbetet mot överskuldsättning

Fler konkreta förslag

Konsumentens eget ansvarstagande bör uppmuntras och stödjas

- Betalningsproblem beror oftast på händelser som inte kan förutses vid kreditgivningen. Neutral och saklig information om att ett gott försäkrings-skydd kan minska risken för betalningssvårigheter på grund av arbetslöshet, sjukdom och dödsfall i familjen bör spridas i olika sammanhang
- En enkel möjlighet att själv kunna spärra sig mot nya krediter bör införas
- Införande av en nationell budget- och skuldrådgivning online bör utredas

Arbetet mot överskuldsättning

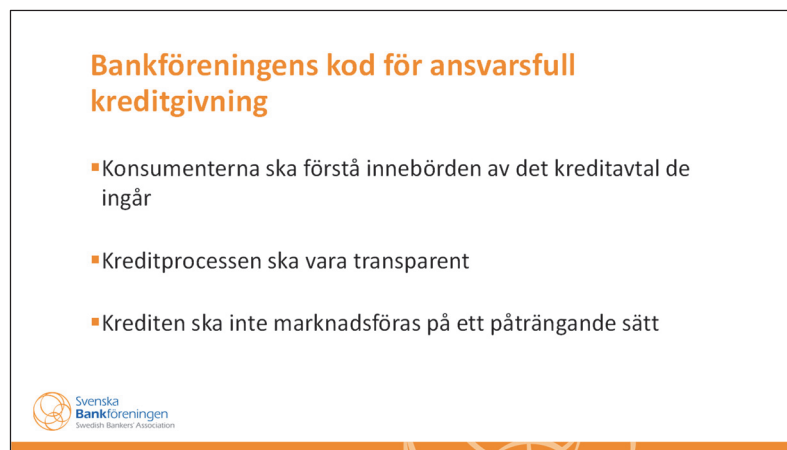

Fler konkreta förslag

Incitamenten att motverka att offentliga skulder uppstår och går till indrivning bör stärkas

- En betydande del av skulderna hos KFM består av skulder till det offentliga. Till skillnad mot privata ingivare betalar myndigheterna inte kostnaderna för den omfattande ingivningen av ärenden till KFM.
- Ökade möjligheter för myndigheterna att utifrån objektiva kriterier medge betalplaner bör utredas för att effektivisera hantering och minska de negativa effekterna av att betalplaner inte kan upprättas och ärenden går direkt till KFM
- Avgifter för myndigheternas ingivning till KFM bör finansiera utökade insatser för att förebygga överskuldsättning exempelvis till att finansiera en nationell budget- och skuldrådgivning online

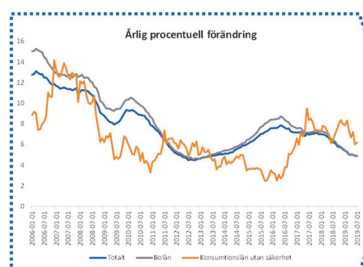
Bankföreningen

Några exempel ur koden för ansvarsfull kreditgivning

- Vid till t.ex. en kontokredit ska konsumenten kunna välja belopp att betala utan att lägsta belopp är ifyllt i förväg
- Möjligheten att delbetala ska inte lyftas fram på ett orimligt sätt
- Konsumenten ska inte, genom att råka betala fel belopp, riskera hamna i kreditavtal som han eller hon inte avsåg
- Vid fakturaköp ska delbetalning inte vara det första alternativet
- Banker ska i sina avtal med kreditförmedlare reglera att kreditförmedlingen sker på ett etiskt godtagbart sätt

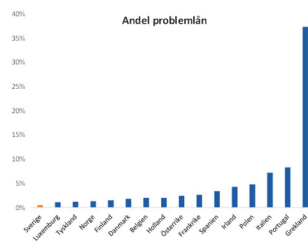
Varför ökar konsumtionslånen?

Förklaringar

- Skärpt amorteringskrav (FI och Riksbanken)
- Ökad e-handel/tekniska möjligheter
- Ändrade konsumtionsmönster

Svenska banker: lägst kreditförluster i EU

När blir det fel?

Konsumenter som saknar eget sparande är sårbara

- En återkommande orsak till överskuldssättning, och problem att betala tillbaka befintliga lån hos bankerna, är att konsumenter som snabbt skuldsätter sig med flera på varandra efterföljande, ofta dyra, krediter *saknar en ekonomisk buffert och inte heller har något regelbundet sparande*.
- Konsumenter som återkommer med förnyade problem med överskuldssättning har inte ändrat sina konsumtionsvanor, sin livsstil och ekonomiska beteende (tex sparande) i den utsträckning som egentligen behövs.

Insatser för att minska riskerna

- Det behövs kunskap om att det är viktigt att ha ett sparande för oförutsedda utgifter.
- Unga behöver mer finansiella kunskaper
- Det behövs mer undervisning i skolan, och mer information om privatekonomi, än vad som finns tillgängligt idag.

Nya regler bör få kvarstå för att kunna utvärderas

- Nya möjligheter att få skuldsanering och nya kreditregleringar bör få finnas kvar oförändrade en tid för att effekterna ska kunna analyseras.
- Det är för tidigt för att dra några bestämda slutsatser vad gäller just överskuldsättning.

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2017/18
2017/18:RFR1	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Riksrevisionen - en del av riksdagens kontrollmakt	
2017/18:RFR2	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET Vägen till arbete för unga med funktionsnedsättning – en uppföljning och utvärdering	
2017/18:RFR3	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken 28 september 2017	
2017/18:RFR4	CIVILUTSKOTTET Civilutskottets offentliga utfrågning om barns skuldsättning	
2017/18:RFR5	SOCIALUTSKOTTET Samordnad individuell plan (SIP) – en utvärdering	
2017/18:RFR6	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga utfrågning om internationell handel	
2017/18:RFR7	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning om framtidens spelpolitik	
2017/18:RFR8	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om finansiell stabilitet och makrotillsyn den 23 januari 2018	
2017/18:RFR9	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om vägen till arbete för unga med funktionsnedsättning – en uppföljning och utvärdering	
2017/18:RFR10	SOCIALUTSKOTTET Personlig assistans – effekter av rättsutvecklingen	
2017/18:RFR11	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Forskarhearing om nya svenskar och demokratin	
2017/18:RFR12	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 6 mars 2018	
2017/18:RFR13	TRAFIKUTSKOTTET Fossilfria drivmedel för att minska transportsektorns klimatpåverkan – flytande, gasformiga och elektriska drivmedel inom vägtrafik, sjöfart, luftfart och spårbunden trafik	
2017/18:RFR14	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om konkurrens på lika villkor inom luftfarts- och åkerinäringarna	
2017/18:RFR15	UTBILDNINGSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om trygghet och studiero i skolan	
2017/18:RFR16	TRAFIKUTSKOTTET Järnvägstunnlar och skogsbilvägar – en uppföljning av klimatanpassningsåtgärder för infrastruktur	
2017/18:RFR17	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Riksbankens rapport Redogörelse för penningpolitiken 2017	
2017/18:RFR18	FÖRSVARsutskottet Försvarsutskottets offentliga utfrågning om cybersäkerhet	

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2017/18
2017/18:RFR19	FINANSUTSKOTTET	Öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport Svensk finanspolitik 2018
2017/18:RFR20	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET	Regeringens resultatredovisningar i ett 20-årigt perspektiv – utgiftsområde 8 Migration
2017/18:RFR21	Seminarium om Agenda 2030	
2017/18:RFR22	FINANSUTSKOTTET	Öppen utfrågning med anledning av Riksrevisorernas årliga rapport 2018 och Riksrevisionens uppföljningsrapport 2018
2017/18:RFR23	KULTURUTSKOTTET	Öppet seminarium om Efter #metoo – hur går vi vidare?
2017/18:RFR24	UTBILDNINGSUTSKOTTET	Studie- och yrkesvägledning i grundskolan och gymnasieskolan – en uppföljning
2017/18:RFR25	TRAFIKUTSKOTTET	Offentlig utfrågning om fossilfria drivmedel för att minska transportsektorns klimatpåverkan
2017/18:RFR26	TRAFIKUTSKOTTET	Offentlig utfrågning om anpassning av väg och järnväg till ett förändrat klimat

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2018/19
2018/19:RFR1	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 8 november 2018	
2018/19:RFR2	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om finansiell stabilitet den 5 februari 2019	
2018/19:RFR3	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om transportsektorns bidrag till att uppfylla klimatmålen	
2018/19:RFR4	SKATTEUTSKOTTET En utvärdering av personalliggarsystemet	
2018/19:RFR5	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 7 mars 2019	
2018/19:RFR6	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning den 2 maj om Riksbankens rapport Redogörelse för penningpolitiken 2018	
2018/19:RFR7	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport Svensk finanspolitik 2019	
2018/19:RFR8	KULTURUTSKOTTET Att redovisa resultat – En uppföljning av regeringens resultatredovisning av utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	
2018/19:RFR9	SKATTEUTSKOTTET Skatteutskottets utvärdering av personalliggarsystemet	
2018/19:RFR10	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om skogen som resurs och livsmiljö	

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2019/20
2019/20:RFR1	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 24 september 2019	
2019/20:RFR2	UTBILDNINGSUTSKOTTET Seminarium om livslångt lärande	
2019/20:RFR3	KULTURUTSKOTTET Att redovisa resultat	
2019/20:RFR4	UTBILDNINGSUTSKOTTET Regeringens resultatredovisning för UO15 och UO16 – utbildningsutskottets uppföljningar 2012–2018	
2019/20:RFR5	FINANSUTSKOTTET Hur påverkas den finansiella stabiliteten av cyberhot, fintech och klimattförändringar? En översikt av forskning, aktörer och initiativ	
2019/20:RFR6	NÄRINGSUTSKOTTET Uppföljning av beslutet att bilda Sveriges export- och investeringsråd	
2019/20:RFR7	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om finansiell stabilitet den 29 januari 2020. Fintech och cyberhot – Hur påverkas den finansiella stabiliteten?	
2019/20:RFR8	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET, KULTURUTSKOTTET, SOCIALFÖRSÅKRINGSUTSKOTTET, SOCIALUTSKOTTET, UTBILDNINGSUTSKOTTET Offentlig utfrågning på temat psykisk hälsa i ett Agenda 2030-perspektiv	
2019/20:RFR9	UTBILDNINGSUTSKOTTET Öppen utfrågning inför den forskningspolitiska propositionen	
2019/20:RFR10	TRAFIKUTSKOTTET Mobilitet på landsbygder – forskningsöversikt och nulägesbeskrivning	
2019/20:RFR:11	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Forskarhearing om den representativa demokratins utmaningar i polariseringens tid	